

Waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers

Een vergelijking tussen de waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers in de klachtenprocedure voor seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk en de strafrechtelijke procedure

Afstudeerscriptie Juridische Hogeschool Avans-Fontys 's-Hertogenbosch

Auteur:	S. (Savita) Ramlal
Studentnummer:	2030747
Docent:	P.F.H. Peters

Uden, mei 2013

Waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers

Een vergelijking tussen de waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers in de klachtenprocedure voor seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk en de strafrechtelijke procedure

Auteur: S. (Savita) Ramlal
Studentnummer: 2030747

Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys

Organisatie: Van Schaik Advocatuur
Opdrachtgever: Mw. mr. S. van Schaik

Opleiding: HBO-Rechten
Eerste afstudeerdocent: P.F.H. Peters
Tweede afstudeerdocent: C.P. de Jong

Uden, mei 2013

Voorwoord

Als vierdejaars student aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys heb ik de mogelijkheid gekregen om mijn studie af te ronden door middel van een afstudeerstage bij Van Schaik Advocatuur. Hier heb ik de afgelopen maanden gewerkt aan mijn afstudeeropdracht in de vorm van een onderzoek. Het resultaat van dit onderzoek is de scriptie die voor u ligt.

Graag wil ik de geïnterviewden bedanken voor hun medewerking. Daarnaast wil ik in het bijzonder Simone van Schaik en Kim Jans bedanken voor de ondersteuning, goede adviezen en feedback. Dit heeft mij erg hebben geholpen bij het realiseren van dit onderzoek. Ook wil ik mijn afstudeerdocent Pauline Peters bedanken voor de begeleiding gedurende de afstudeerperiode.

Savita Ramlal

Uden, mei 2013

Inhoud

Samenvatting

Lijst afkortingen

1. Inleiding.....	10
1.1 De aanleiding van het onderzoek	10
1.2 De probleembeschrijving	11
1.3 De centrale vraag en de doelstelling	13
1.4 De verantwoording	13
1.5 Leeswijzer	14
2. Klachtbehandeling.....	15
2.1 Stichting Beheer & Toezicht.....	15
2.1.1 Het Meldpunt	16
2.1.2 Het Platform Hulpverlening	16
2.1.3 De Klachtencommissie	16
2.1.4 De Compensatiecommissie	16
2.2 De klachtenprocedure.....	17
2.2.1 De klacht	18
2.2.2 Tussenbeoordeling van de klacht	18
2.2.3 Onderzoek voorafgaand aan de hoorzitting	19
2.2.4 De zitting	19
2.2.5 Bewijsmiddelen	20
2.2.6 Het advies	20
2.2.7 Afronding van de procedure.....	21
2.2.8 Bezwaar	21
2.2.9 Herziening.....	22
2.2.10 Wraking	22
2.2.11 Verschoning.....	22
2.3 Tussenconclusie	23
3. Het slachtoffer en het strafproces	24
3.1 De positie van het slachtoffer in het strafproces.....	24
3.2 Rechten van het slachtoffer	25
3.2.1 Correcte bejegening	25
3.2.1.1 Correcte bejegening bij het OM.....	25
3.2.1.2 Correcte bejegening bij de politie.....	26

3.2.1.3	Correcte bejegening bij de rechtbank en het gerechtshof.....	27
3.2.1.4	klachtenregeling.....	27
3.2.2	Recht op informatie over de strafrechtelijke procedure.....	27
3.2.3	Recht op informatie over de mogelijkheid tot schadevergoeding	28
3.2.4	Recht op kennisneming en toevoeging van processtukken.....	29
3.2.5	Het recht op rechtsbijstand en het recht op een tolk.....	29
3.2.6	Spreekrecht	30
3.2.7	Recht op bijwonen van de strafzaak.....	31
3.2.8	Klachtrecht.....	32
3.2.9	Beginnelsen van rechtspraak.....	32
3.3	Tussenconclusie	33
4.	Waarborgen voor het slachtoffer in de klachtenprocedure in vergelijking tot de strafrechtelijke procedure	34
4.1	Correcte bejegening.....	34
4.1.1	Het slachtoffer staat centraal	34
4.1.2	Correcte bejegening bij het indienen van de klacht	35
4.1.3	Waarborgen voor anonimiteit.....	35
4.1.4	Recht op slachtofferzorg.....	36
4.1.5	Recht om de confrontatie met aangeklaagde te vermijden.....	36
4.1.6	Correcte bejegening tijdens de zitting	37
4.1.7	Een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht	38
4.2	Klacht tegen overleden persoon	39
4.3	Het recht op informatie over de procedure	39
4.4	Recht op informatie over de mogelijkheden van schadevergoeding.....	40
4.5	Recht op kennisneming en toevoeging van processtukken.....	40
4.6	Recht op kosteloze rechtsbijstand en een tolk.....	41
4.7	Het recht om gehoord te worden.....	41
4.8	Recht op bijwonen van de zaak	41
4.9	Het aannemelijk maken van het misbruik	42
4.10	Motivering van het vonnis.....	42
4.11	Recht op een verzoek tot herziening	43
4.12	Klachtrecht tegen niet-vervolgen.....	44
4.13	Bezwaar of beroep	44
4.14	Tussenconclusie	45

5. Minimale waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers in de klachtenprocedure.....	46
5.1 Toetsingskader	46
5.1.1 De algemene beginselen van rechtspraak	46
5.1.2 Strafrechtelijke procedure	46
5.2 minimale vereisten voor de rechtsbescherming	46
5.2.1 Correcte bejegening van de klager.....	46
5.2.1.1 Correcte bejegening bij het indienen van de klacht	47
5.2.1.2 Waarborgen voor anonimiteit.....	47
5.2.1.3 Recht op slachtofferzorg.....	47
5.2.1.4 Recht om de confrontatie met aangeklaagde te vermijden.....	47
5.2.1.5 Correcte bejegening tijdens de zitting	48
5.2.1.6 Recht op een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht.	48
5.2.2 Klacht tegen een overleden persoon.....	49
5.2.3 Het recht op informatie over de procedure en het recht op kennisneming van en toevoeging aan processtukken	49
5.2.4 Het recht op informatie over de mogelijkheden van schadevergoeding	49
5.2.5 Recht op kosteloze rechtsbijstand en een tolk.	49
5.2.6 Het recht om gehoord te worden.....	50
5.2.7 Recht op bijwonen van de zitting	50
5.2.8 Het aannemelijk maken van de klacht.....	50
5.2.9 Motivering van het advies.....	50
5.2.10 Mogelijkheid tot hoger beroep	51
5.2.11 Recht op herziening van het advies.....	51
5.3 Tussenconclusie	51
6. Conclusies en aanbevelingen.....	52
6.1 Conclusie	52
6.2 Aanbevelingen	55
Bronnenlijst.....	57
Bijlagen	

Samenvatting

In 2010 zijn veel zaken aan het licht gekomen met betrekking tot seksueel misbruik van minderjarigen door personen die vallen onder het gezag van de rooms-katholieke kerk. Vaak heeft het misbruik tientallen jaren geleden plaatsgevonden, waardoor de zaak zowel strafrechtelijk als civielrechtelijk is verjaard. Slachtoffers van seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk hebben de mogelijkheid om via de klachtenprocedure van de Stichting Beheer & Toezicht een klacht in te dienen om erkenning en rechtvaardigheid, hulpverlening en genoegdoening te krijgen. Dit is tevens het doel van de klachtenprocedure. Nu de behandeling van de klachten in volle gang is, is er in de media door verschillende personen kritiek geuit op de wijze waarop de klachten worden behandeld of het slachtoffer wordt bejegend. De cliënten die zich via het Meldpunt bij Van Schaik Advocatuur melden, hebben vaak vanuit de media de vele klachten gehoord over de klachtenprocedure. Sommigen hebben daardoor niet veel vertrouwen in het starten van de klachtenprocedure en in de behandeling van de klacht. In dit onderzoek wordt daarom antwoord gegeven op de vraag op welke onderdelen de klachtenprocedure tekort schiet vanuit het oogpunt van de rechtsbescherming van slachtoffers, als je deze afzet tegen de strafrechtelijke procedure. Daarnaast is onderzocht welke waarborgen je minimaal aan de klachtenprocedure mag stellen.

De klachtenprocedure en de strafrechtelijke procedure komen, vanuit het oogpunt van de rechtsbescherming van slachtoffers, in grote lijnen met elkaar overeen. Een aantal waarborgen verschillen als je beide procedures met elkaar vergelijkt. Veel van deze verschillen zijn gezien de aard en het doel van beide procedures gerechtvaardigd. Toch zijn er verschillen die gezien de aard en het doel van beide procedures niet worden gerechtvaardigd. In dit onderzoek zijn namelijk verschillende knelpunten binnen de klachtenprocedure naar voren gekomen over de invulling van deze waarborgen. Het betreft de knelpunten met betrekking tot de correcte bejegening van de klager, het recht op kennisname van de stukken en de motivering van het advies. Op deze punten schiet de klachtenprocedure in vergelijking tot de strafrechtelijke procedure tekort. Daarnaast schiet de klachtenprocedure tekort, omdat er geen mogelijkheid is tot een herbeoordeling van de klacht door een tweede instantie. Om de rechten van het slachtoffer zo goed mogelijk te waarborgen, zou de klachtenprocedure op de bovenstaande punten die als knelpunt worden ervaren, verbeterd kunnen worden. Mevrouw Van Schaik zou via het bestuur van de stichting KLOKK, die een klankbordgroep vormt voor de Klachtencommissie, de aanbevelingen uit dit rapport kunnen aandragen, zodat de klachtenprocedure verbeterd kan worden.

Op grond van de rechten die een slachtoffer in de strafrechtelijke procedure heeft, de beginselen van de rechtspraak en de onderdelen van de klachtenprocedure die als knelpunt worden ervaren, is vastgesteld welke minimale waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers aan de klachtenprocedure gesteld kunnen worden. Hieruit is naar voren gekomen dat de waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers die minimaal gesteld kunnen worden aan de klachtenprocedure alle waarborgen bevat die de klachtenprocedure al biedt voor slachtoffers. Dit zijn de volgende waarborgen: het recht op correcte bejegening van de klager, de mogelijkheid om een klacht in te dienen tegen een overleden persoon, het recht op informatie over het verloop van de procedure, het recht op kennisname en toevoeging van stukken uit het dossier, het recht op informatie over de mogelijkheden van het ontvangen van een schadevergoeding, het recht op kosteloze rechtsbijstand en een tolk, het recht om gehoord te worden, het recht op het bijwonen van de zitting, het 'slechts' aannemelijk maken van de klacht, recht op motivering van het advies en recht op herziening van het advies.

Daarnaast is ook het recht op een herbeoordeling van de zaak toegevoegd aan de waarborgen voor de rechtsbescherming van de klager in de klachtenprocedure.

Lijst afkortingen

BW	Burgerlijk wetboek
EVRM	Europees Verdrag van de Rechten van de Mens
Klachtencommissie	Klachtencommissie voor seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk
Klachtenprocedure	Procedure voor de behandeling van klachten voor seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk
KLOKK	Koepel Landelijk Overleg Kerkelijk Kindermisbruik
Meldpunt	Meldpunt voor seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk
OM	Openbaar Ministerie
Platform Hulpverlening	Platform Hulpverlening na seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk
Stichting Beheer & Toezicht	Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk
Sv	Wetboek van Strafvordering

1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de probleembeschrijving, de doelstelling en de vraagstelling van dit onderzoeksrapport benoemt. Daarnaast wordt de onderzoeksmethode verantwoord. Tot slot wordt uitgelegd op welke wijze dit onderzoeksrapport is opgebouwd.

1.1 De aanleiding van het onderzoek

In 2010 zijn veel zaken aan het licht gekomen met betrekking tot seksueel misbruik door personen die vallen onder het gezag van de rooms-katholieke kerk. De slachtoffers die zich melden, geven aan dat zij in de jaren vanaf 1945 als minderjarige seksueel misbruikt zijn door personen die vallen onder het gezag van de rooms-katholieke kerk.¹

Veel van deze slachtoffers hebben nog dagelijks last van het seksueel misbruik dat hen in het verleden is overkomen.² Het misbruik heeft vele jaren geleden plaatsgevonden. Daardoor zijn veel van deze zaken zowel strafrechtelijk als civielrechtelijk verjaard.

Zowel in het strafrecht als in het civiel recht zijn verjaringstermijnen opgenomen. Na het verstrijken van deze verjaringstermijnen kan door het Openbaar Ministerie (in een strafzaak) of door het slachtoffer (in een civielrechtelijke zaak) in beginsel geen juridische procedure tegen de pleger aangespannen worden. Voor verkrachting, gemeenschap met een persoon beneden 12 jaar, gemeenschap met een persoon beneden 16 jaar en ontucht met misbruik van gezag, staan gevangenisstraffen van ten hoogste zes tot twaalf jaar gesteld.³ In het strafrecht geldt, na de wetwijziging van 1 april 2013, op grond van artikel 70 lid 1 onder 3 en 4 Wetboek van Strafrecht een verjaringstermijn van twaalf jaren voor de misdrijven waarop een gevangenisstraf van meer dan drie jaren is gesteld en een verjaringstermijn van twintig jaren voor de misdrijven waarop een gevangenisstraf van meer dan acht jaren is gesteld.⁴ In het civiel recht geldt op grond van artikel 3:306 Burgerlijk Wetboek (BW) een verjaringstermijn van twintig jaren. Dit betekent dat zowel in het strafrecht als in het civiel recht geen juridische procedure aangespannen kan worden om iemand strafrechtelijk te vervolgen voor seksueel misbruik van een minderjarige of om een schadevergoeding te eisen via de rechter in gevallen waarin het gaat om seksueel misbruik door personen die onder het gezag staan van de rooms-katholieke kerk, gepleegd in de jaren tot 1992. Via de 'Procedure voor de behandeling van klachten voor seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk' (verder: de klachtenprocedure) van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (verder: Stichting Beheer & Toezicht) kunnen de slachtoffers toch bij een instantie terecht waar men een klacht kan indienen over seksueel misbruik door personen die vallen onder het gezag van de rooms-katholieke kerk.⁵

Volgens de Commissie Deetman, die onderzoeken heeft gedaan naar onder andere de omvang van het misbruik en het functioneren van de kerkelijke instantie Hulp & Recht waar men voorheen terecht kon met klachten over misbruik, hebben melders verschillende motieven om zich te melden bij de Stichting Beheer & Toezicht. Sommigen willen een vorm van compensatie, anderen zoeken hulp en weer anderen willen uitdrukking geven aan hun ongenoegen over een bepaalde persoon of organisatie waarbinnen deze persoon werkzaam was.⁶ In de verschillende onderzoeksrapporten van

¹ W. Deetman e.a., *Seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk*, Amsterdam: Uitgeverij Balans 2011. <www.onderzoekkrk.nl/eerste-onderzoek.html>, geraadpleegd op 21 februari 2013.

² W. Deetman e.a., *Seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk*, Amsterdam: Uitgeverij Balans 2011, p.436. <www.onderzoekkrk.nl/eerste-onderzoek.html>, geraadpleegd op 21 februari 2013.

³ Artikel 242 Sr; Artikel 244 Sr; Artikel 245 Sr; Artikel 249 Sr.

⁴ Stb. 2012,655. en Stb. 2012, 572.

⁵ W. Deetman e.a., *Seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk*, Amsterdam: Uitgeverij Balans 2011. <www.onderzoekkrk.nl/eerste-onderzoek.html>, geraadpleegd op 21 februari 2013.

⁶ W. Deetman e.a., *Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie*, Den Haag: 2010, p. 7. <www.onderzoekkrk.nl> via eerste onderzoek, eindrapport, achterliggende documentatie; geraadpleegd op 21 februari 2013.

de Commissie Deetman komen steeds dezelfde begrippen voor waarin het bovenstaande wordt samengevat. Dit zijn de volgende begrippen: erkenning en rechtvaardigheid, hulpverlening en genoegdoening. Naar aanleiding van deze rapporten en de aanbevelingen die hieruit voortkomen betreffende de aanpassing van de klachtenprocedure kan gezegd worden dat erkenning en rechtvaardigheid, hulpverlening en genoegdoening het doel is van de klachtenprocedure.

1.2 De probleembeschrijving

De behandeling van klachten via de klachtenprocedure is in volle gang, maar er wordt tegelijkertijd ook kritiek geuit op deze procedure. Onder andere door de stichting Koepel Landelijk Overleg Kerkelijk Kindermisbruik (KLOKK). KLOKK is een initiatief van een aantal lotgenoten- en contactgroepen om gezamenlijk op te komen voor slachtoffers van seksueel, fysiek of psychisch misbruik door personen die vallen onder het kerkelijk gezag van de rooms-katholieke kerk in Nederland. KLOKK helpt slachtoffers met onder andere het plaatsen van een oproep voor (steun)bewijs en het bieden van steun door bijvoorbeeld slachtoffers in contact te laten komen met andere slachtoffers. Tevens fungeert het bestuur van KLOKK als klankbordgroep voor de Klachtencommissie, zodat zij hun oordeel of suggesties kunnen geven betreffende de gang van zaken bij de behandeling van de klachten.⁷ Omdat KLOKK veel contacten heeft met slachtoffers, krijgen zij ook de ervaringen van slachtoffers mee. KLOKK ontvangt berichten van slachtoffers waarin zij kritiek uiten op de behandeling van de klachten door de Stichting Beheer & Toezicht. De kritiek van slachtoffers op de behandeling van de klachten heeft, onder andere via KLOKK, de media bereikt.

Guido Klabbers, de woordvoerder en voorzitter van de stichting KLOKK, uit in verschillende krantenartikelen kritiek op de klachtenprocedure. Klabbers geeft aan dat hij de indruk heeft dat veel van de aangeklaagde congregaties vooral de hakken in het zand zetten, waardoor mensen met een goed verhaal aan de kant worden gezet. Een aantal congregaties frustreren het onderzoek door te weigeren hun archieven open te stellen en ze kijken vooral hoe ze de financiële schade kunnen beperken. Congregaties steken, volgens Klabbers, heel veel energie in hun verweerschriften. Sommigen komen met een advocaat naar gesprekken. De heer Wiel Stevens, voorzitter van de Klachtencommissie, bevestigt dit. Hij vindt dat veel congregaties zich te weinig coöperatief opstellen en dat sommigen zich echt als tegenpartij opstellen.⁸ Tevens geeft Klabbers aan dat er fundamenteel iets mis is bij het uitkeren van schadevergoedingen. De hoogte van het schadebedrag wordt vastgesteld aan de hand van de handelingen die gepleegd zijn. De handelingen worden in verschillende categorieën ingedeeld. De categorieën hebben allemaal een ander maximaal schadebedrag. Dit is volgens de heer Klabbers niet juist. De gevolgen bij lichte handelingen zijn soms zelfs groter dan bij zwaardere handelingen. Dit kan per persoon verschillen.⁹ Daarnaast wordt ook kritiek geuit op de vele klachten die ongegrond worden verklaard door de Klachtencommissie. Volgens Stevens wordt een derde van de klachten ongegrond verklaard wegens gebrek aan (steun)bewijs. Ondanks het ongegrond verklaren van de klachten, denkt de heer Stevens dat het wel gaat om misbruikslachtoffers.¹⁰ Volgens de heer Stevens laten de regels het niet toe om bepaalde klachten gegrond te verklaren.¹¹ Cees de Greef is zelf slachtoffer geweest van seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk. Hij geeft aan dat de hoorzitting van de klachtenprocedure erg belastend kan zijn. Volgens De Greef lijkt de hoorzitting soms op een kruisverhoor, omdat je het hemd van het lijf wordt gevraagd.¹²

⁷ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p. 17. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

⁸ T. Vos & R. van der Lee, 'Hoe het verder ging, na het mea culpa', *Spectrum Brabants Dagblad* 16 februari 2013, p. 2.

⁹ 'Kerk overlegt over claims misbruik', *De Limburger* 25 februari 2013. <www.limburger.nl>, geraadpleegd op 28 februari 2013.

¹⁰ 'Kerk overlegt over claims misbruik', *De Limburger* 25 februari 2013. <www.limburger.nl>, geraadpleegd op 28 februari 2013.

¹¹ J. Dohmen, 'Kindermisbruik kost Rooms-Katholieke Kerk 30 miljoen euro', *NRC* 25 februari 2013. <www.nrc.nl>, geraadpleegd op 28 februari 2013.

¹² T. Vos & R. van der Lee, 'Hoe het verder ging, na het mea culpa', *Spectrum Brabants Dagblad* 16 februari 2013, p. 2.

De klachten over de klachtenprocedure, hebben inmiddels ook de politiek bereikt. De Tweede Kamer maakt zich zorgen over de manier waarop er met sommige slachtoffers van seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk wordt omgegaan. Volgens Art van der Steur, VVD Kamerlid, krijgt de politiek signalen van slachtoffers dat er dingen niet goed gaan in de klachtenprocedure. Volgens de heer Van der Steur zouden sommige mensen niet de hulp of erkenning krijgen waar ze recht op hebben.¹³ Het seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk is en blijft een actueel onderwerp zowel in de politiek als in de maatschappij.

Door de verschillende klachten in de media lijkt het er op dat de klachtenprocedure niet (meer) het doel dient waarvoor het is opgesteld, namelijk erkenning en rechtvaardigheid, hulpverlening en genoegdoening. Mevrouw Van Schaik staat als advocaat regelmatig cliënten bij die slachtoffer zijn van gewelds- of zedenmisdrijven, waaronder cliënten die slachtoffer zijn geworden van seksueel misbruik door personen die vallen onder het gezag van de rooms-katholieke kerk. De cliënten die zich via het Meldpunt bij Van Schaik Advocatuur melden, hebben vaak vanuit de media de vele klachten gehoord over de klachtenprocedure. Sommigen hebben daardoor niet veel vertrouwen in het starten van de klachtenprocedure en in de behandeling van de klacht. Van Schaik Advocatuur wil daarom graag weten of de klachtenprocedure voldoende waarborgen biedt voor het slachtoffer. Voor de beantwoording van deze vraag wordt de klachtenprocedure vergeleken met een strafrechtelijke procedure. De klachtenprocedure vertoont op een aantal vlakken overeenkomsten met de strafrechtelijke procedure. Door deze overeenkomsten en door de aard van de (strafbare) gedragingen waar de gehele procedure om draait, rechtvaardigt de klachtenprocedure een vergelijking met de strafrechtelijke procedure.

Wanneer de gestelde normen van het Wetboek van Strafrecht niet in acht worden genomen, pleegt men een strafbaar feit. De personen die als aangeklaagde partij betrokken zijn bij de klachtenprocedure hebben zich, volgens de slachtoffers, schuldig gemaakt aan strafbare feiten, namelijk seksueel misbruik. Wanneer men een strafbaar feit pleegt, wordt in het strafrecht de zaak voorbereid door de officier van justitie van het Openbaar Ministerie en wordt de zaak daarna voorgelegd aan de strafrechter. De aard van de strafrechtelijke procedure is het berechten van een strafbaar feit. In zowel de strafrechtelijke procedure als de klachtenprocedure staat het strafbare feit centraal.

In de klachtenprocedure staat ook het gepleegde onrecht centraal. Een van de doelen van de klachtenprocedure is het bieden van erkenning voor het onrecht dat de slachtoffers is aangedaan. Op deze wijze heeft het begaan van onrecht een belangrijke plaats in de klachtenprocedure. Op dit onderdeel vertoont de klachtenprocedure overeenkomsten met een strafrechtelijke procedure. In de strafrechtelijke procedure staat namelijk ook het begaan van onrecht door verdachten centraal.

Wanneer je schade hebt geleden door het toedoen van een ander, kan je op grond van artikel 6:162 BW een schadevergoeding krijgen indien aan verschillende eisen is voldaan. In deze procedure over de onrechtmatige daad staat de schadevergoeding centraal. Dit is in de klachtenprocedure niet het geval. De schadevergoeding (financiële genoegdoening) is in de klachtenprocedure juist een bijzaak. Daarom rechtvaardigt de klachtenprocedure een vergelijking met het strafrecht en niet met het civiel recht.

¹³ ANP, 'Kamer houdt weer hoorzitting over misbruik in kerk', *Trouw* 8 februari 2013. <www.trouw.nl>, geraadpleegd op 28 februari 2013.

1.3 De centrale vraag en de doelstelling

Door middel van dit onderzoek wordt antwoord gegeven op de centrale vraag: Op welke onderdelen schiet de 'Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk' van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-katholieke Kerk, vanuit het oogpunt van de rechtsbescherming van slachtoffers, tekort als je deze afzet tegen de strafrechtelijke procedure en welke waarborgen mag je aan de klachtenprocedure stellen?

Het doel van dit onderzoek kan als volgt worden omschreven:

Op 27 mei 2013 wordt een onderzoeksrapport opgeleverd, waarin een oordeel wordt gegeven over de waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer in de 'Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk', zodat de opdrachtgever, Van Schaik Advocatuur, de aanbevelingen uit dit rapport kan gebruiken om haar cliënten zo goed mogelijk te adviseren en te begeleiden in de bovengenoemde klachtenprocedure.

1.4 De verantwoording

Voor het verrichten van dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen, zoals rechtsbronnen, literatuur, documenten, het internet en zorgvuldig gekozen personen. Als rechtsbronnen zijn de wet en richtlijnen van de Europese Unie gebruikt. De wet en de Europese regelgeving zijn bronnen van geldend recht. De wet en de Europese richtlijnen zijn in dit onderzoek als bron gebruikt, omdat deze in het algemeen kunnen worden gezien als een betrouwbare bron. Daarnaast is gebruik gemaakt van literatuur. De literatuur die in dit onderzoek wordt gebruikt, is geselecteerd op het jaar van uitgave, zodat de informatie voldoende actueel is.

Daarnaast is er gebruik gemaakt van verschillende documenten, zoals parlementaire stukken, beleidsregels, statuten, verschillende onderzoeksrapporten en de procedureregeling betreffende de klachtenprocedure en de procedureregeling van de Compensatiecommissie. Bij de selectie van de documenten is gelet op de relevantie en de betrouwbaarheid van de auteur. Over ditzelfde onderwerp, maar vanuit andere invalshoeken zijn er verschillende onderzoeksrapporten verschenen. De informatie uit deze onderzoeksrapporten is gebruikt als achtergrondinformatie. In het kader van efficiëntie is ervoor gekozen om deze onderzoeksrapporten als bron te gebruiken. In dit onderzoek is daarnaast ook een jaarverslag gebruikt uit 2011 van de Stichting Beheer & Toezicht. Ten tijde van het realiseren van dit onderzoek, was er nog geen actueel jaarverslag opgesteld. Het jaarverslag van de Stichting Beheer & Toezicht is in het kader van effectiviteit gebruikt, omdat deze een actueel beeld geeft van de uitvoering van de regels die zijn opgesteld in de statuten en de procedureregelingen.

Tot slot zijn er, om een goed beeld te krijgen van de praktijk, interviews gehouden met verschillende, zorgvuldig gekozen personen. Om de praktijk vanuit verschillende invalshoeken te onderzoeken zijn personen uit de advocatuur, de Stichting Beheer & Toezicht en de stichting KLOKK bevraagd. Deze personen komen in de praktijk regelmatig in aanraking met de klachtenprocedure en zij kunnen daardoor een goed beeld geven over de situatie in de praktijk. Om de betrouwbaarheid van de informanten te waarborgen, zijn de uitkomsten van deze interviews met elkaar vergeleken. In verband met privacyredenen zijn de namen van de geïnterviewde personen niet opgenomen in dit onderzoeksrapport.

1.5 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk wordt een uitgebreide omschrijving gegeven van het verloop van de klachtenprocedure van de Stichting Beheer & Toezicht. Daarna wordt in het derde hoofdstuk aangegeven op welke wijze de rechten van het slachtoffer worden gewaarborgd in de strafrechtelijke procedure. In het vierde hoofdstuk worden rechten van het slachtoffer in de klachtenprocedure vergeleken met de rechten van het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure. Daarnaast worden de knelpunten met betrekking tot de rechten van het slachtoffer over de klachtenprocedure benoemd. In het vijfde hoofdstuk wordt beschreven welke minimale eisen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer gesteld kunnen worden aan de klachtenprocedure. Tot slot wordt dit onderzoeksrapport afgesloten met een algehele conclusie en aanbevelingen die uit deze conclusie voortvloeien.

2. Klachtbehandeling

In dit hoofdstuk wordt eerst in gegaan op de Stichting Beheer & Toezicht en de verschillende organen die onder deze organisatie vallen. Daarna wordt uitgebreid toegelicht hoe de klachtenprocedure van de Stichting verloopt.

2.1 Stichting Beheer & Toezicht

Na de vele meldingen in 2010 van seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk, heeft de Commissie Deetman onderzoek gedaan naar onder andere de omvang van het misbruik en het functioneren van de kerkelijke instantie Hulp & Recht, waar men tot september 2011 met klachten over seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk terecht kon. De Commissie Deetman heeft in zijn onderzoeksrapport 'Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie' veel kritiek geuit op het functioneren van Hulp & Recht.¹⁴ In dit onderzoeksrapport heeft de Commissie Deetman aanbevelingen gedaan. Aan de hand van de aanbevelingen van de Commissie Deetman, is de kerkelijke instantie Hulp & Recht gereorganiseerd en daaruit is in september 2011 de nieuwe instantie Stichting Beheer & Toezicht ontstaan. Ook is de klachtenprocedure van Hulp & Recht aan de hand van de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport 'Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie' van de Commissie Deetman verbeterd.

De Stichting Beheer & Toezicht is de rechtsopvolger van de kerkelijke instelling Hulp & Recht die in 1995 is opgesteld door de Nederlandse Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen.¹⁵ De Stichting Beheer & Toezicht heeft, zoals de naam al zegt, beheersmatige en toezichthoudende taken voor de instellingen die onder deze organisatie vallen. De Stichting houdt zich beleidsmatig niet bezig met de werkzaamheden van de verschillende organen die onder deze stichting vallen.¹⁶ In het jaarverslag van de Stichting van 2011 wordt vermeld dat de Stichting Beheer & Toezicht is gaan werken onder de naam Meldpunt Seksueel Misbruik RKK, maar om verwarring te voorkomen met het orgaan het Meldpunt, wordt de Stichting in dit onderzoeksrapport de Stichting Beheer & Toezicht genoemd.

De Stichting beheer & Toezicht heeft als doel toezicht te houden op en het financieren en verwerken van de meldingen, het doorverwijzen naar adequate hulp, het behandelen van klachten en het verstrekken van schadevergoedingen.¹⁷

De organisatie Stichting Beheer & Toezicht bestaat uit de volgende organen:

- het Meldpunt voor seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk (verder: Meldpunt);
- het Platform Hulpverlening na seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (verder: Platform Hulpverlening);
- de Klachtencommissie voor seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (verder: Klachtencommissie);
- de Compensatiecommissie.¹⁸

In de volgende subparagrafen wordt dieper ingegaan op deze organen.

¹⁴ W. Deetman e.a., *Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie*, Den Haag: 2010. <www.onderzoekrkk.nl> via eerste-onderzoek – eindrapport – achterliggende documentatie; geraadpleegd op 21 februari 2013.

¹⁵ Artikel 1 van de Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

¹⁶ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p. 5. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

¹⁷ Artikel 2, lid 1 Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

¹⁸ Artikel 13 Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

2.1.1 Het Meldpunt

Het Meldpunt is de front office van de Stichting Beheer & Toezicht. Het Meldpunt biedt ondersteuning aan het Platform Hulpverlening, de Klachtencommissie en de Compensatiecommissie.¹⁹ De belangrijkste taken van het Meldpunt zijn: het checken en vastleggen van persoonsgegevens, het fysieke beheer van de klachtdossiers, het bijhouden van het telefoon- en e-mailverkeer, de catering en de receptiefunctie bij zittingen, vergaderingen en bijeenkomsten. Daarnaast heeft het Meldpunt als taak de te nemen stappen bij hulpverlening, klachtbehandeling en de compensatiebeoordeling te registreren en te bewaken.²⁰

2.1.2 Het Platform Hulpverlening

Het Platform Hulpverlening heeft als taak slachtoffers een passende en professionele doorverwijzing te bieden naar hulpverlening op maat. Daarnaast heeft het Platform Hulpverlening vertrouwenspersonen in dienst waar slachtoffers terecht kunnen. De vertrouwenspersonen hebben de taak om gesprekken te voeren met slachtoffers van seksueel misbruik. Zij bieden slachtoffers voornamelijk een luisterend oor. De vertrouwenspersonen kunnen slachtoffers naast informatieve steun ook emotionele steun bieden tijdens de procedure.

2.1.3 De Klachtencommissie

De Klachtencommissie is als onafhankelijk opererend orgaan verantwoordelijk voor de behandeling van klachten met betrekking tot seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk.²¹ De Klachtencommissie wordt aangestuurd door een voorzitter. De voorzitter en de vicevoorzitters hebben allen ervaring in de rechtelijke macht. De overige leden dienen deskundig te zijn op het gebied van psychologie, geestelijke gezondheidszorg en mediatie.

De klachten van slachtoffers worden door de Klachtencommissie aan de hand van de klachtenprocedure behandeld. In paragraaf 2.2 wordt een uitgebreide beschrijving gegeven van de procedure bij de Klachtencommissie.

2.1.4 De Compensatiecommissie

De Compensatiecommissie is verantwoordelijk voor het vaststellen en toekennen van een financiële compensatie aan personen die als minderjarige binnen de rooms-katholieke kerk seksueel zijn misbruikt.²² De Compensatiecommissie bestaat uit ten minste drie leden die deskundig zijn op het gebied van het vaststellen van personenschade in Nederland. De Compensatiecommissie wordt aangestuurd door een voorzitter die door de leden zelf wordt gekozen.

De werkwijze van de Compensatiecommissie en procedure bij deze commissie worden uitgewerkt in de 'Compensatieregeling Rooms-Katholieke Kerk Nederland'. Volgens dit reglement kan men een aanvraag voor compensatie indienen bij de Compensatiecommissie indien men in het bezit is van een schriftelijk advies van de Klachtencommissie van de Stichting Beheer & Toezicht of van de Beoordelings- en Adviescommissie van de voormalige instantie Hulp en Recht. De klacht dient in dit advies door een van deze twee instanties gegrond verklaard te zijn. Daarnaast kan men een aanvraag bij de Compensatiecommissie indienen, indien men in het bezit is van een vonnis van een strafrechter of een civiele rechter, een door de partijen ondertekende

¹⁹ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p.9. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

²⁰ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p.9. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

²¹ Artikel 15 Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

²² Artikel 17 Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

verklaring uit een mediationtraject of een schriftelijke verklaring van de aangeklaagde waarin het seksueel misbruik wordt erkend.

De Compensatiecommissie hanteert vijf categorieën van financiële compensatie die tevens in de 'Compensatieregeling Rooms-Katholieke Kerk Nederland' zijn uitgewerkt. De seksuele handelingen die zijn gepleegd, worden op zwaarte ingedeeld in een van deze vijf categorieën. Aan elke categorie is een bedrag gekoppeld dat maximaal toegewezen kan worden. De volgende vijf categorieën worden gehanteerd:

1. in geval van seksueel getinte handelingen of uitlatingen waardoor de lichamelijke of geestelijke integriteit werd geschonden, anders dan handelingen bedoeld in de hierna volgende categorieën: een compensatie tot € 5.000,-;
2. in geval van betasting van intieme delen: een compensatie van € 7.500,-;
3. in geval van een langere periode van betasting van intieme delen, afhankelijk van frequentie, zwaarte en bijkomende omstandigheden: een compensatie tussen de € 10.000,- en € 20.000,-;
4. in geval van eenmalige tot enkele malen verkrachting: een compensatie van € 25.000,-;
5. in uitzonderlijke gevallen van seksueel misbruik of in gevallen bedoeld in categorieën 3 en 4 waarin de vermogensschade van de aanvrager door het seksueel misbruik substantieel is en het causaal verband tussen het seksueel misbruik en die schade niet aan gerede twijfel onderhevig is: een compensatie tot een maximum van € 100.000,-.²³

2.2 De klachtenprocedure

In deze paragraaf wordt uitgewerkt hoe de klachtenprocedure in zijn werk gaat. Tijdens de procedure kan zowel de klager als de aangeklaagde of de kerkelijk gezagsdrager van de aangeklaagde zich laten bijstaan door een raadsman. De klager heeft de mogelijkheid om zich kosteloos te laten bijstaan door een juridisch adviseur die men krijgt toegewezen via het Meldpunt.

Deze procedure is specifiek bedoeld voor slachtoffers van seksueel misbruik door personen die vallen onder het gezag van de rooms-katholieke kerk. Op grond van de klachtenprocedure wordt onder 'persoon die valt onder het gezag van de rooms-katholieke kerk' het volgende verstaan:

- iemand die betaald of onbetaald als functionaris van een kerkelijke instelling van de rooms-katholieke kerkprovincie van Nederland werkzaam is, dan wel werkzaam was;
- iemand die op basis van een zending of opdracht van een kerkelijke gezagsdrager van de rooms-katholieke kerkprovincie van Nederland in een burgerlijke instelling werkzaamheden verricht of heeft verricht;
- clerici die geïncardineerd zijn of zijn geweest in een bisdom van de rooms-katholieke kerkprovincie van Nederland of anderszins daarin zijn opgenomen of opgenomen zijn geweest, gedurende de betreffende misbruikperiode;
- hen die lid zijn of zijn geweest van een in Nederland gevestigd instituut van gewijd leven of sociëteit van apostolisch leven.²⁴

Aan seksueel misbruik wordt binnen de klachtenprocedure ook een definitie gegeven. Op grond van de klachtenprocedure wordt onder seksueel misbruik verstaan: iedere gedraging waarbij iemand onder dwang of in een afhankelijkheidsrelatie seksuele handelingen moet verrichten, ofwel ondergaan, ofwel daarvan toeschouwer moet zijn, dan wel seksueel getinte toenadering of uitlatingen in welke vorm dan ook moet dulden. Onder

²³ Artikel 5 Compensatieregeling Rooms-Katholieke Kerk Nederland. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Compensatiecommissie, documenten; geraadpleegd op 18 maart 2013.

²⁴ Artikel 1, lid 1 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

dwang wordt onder meer begrepen: fysiek geweld of dreiging daarmee, psychische druk, intimidatie en/of chantage. Verder wordt onder seksueel misbruik ook verstaan, het maken van seksueel getint beeldmateriaal van iemand en het gebruik en doorgeven daarvan.²⁵

2.2.1 De klacht

Slachtoffers melden zich met hun verhaal bij het Meldpunt. De melder heeft de mogelijkheid om een klacht in te dienen over hetgeen hij heeft gemeld. In de procedure wordt het slachtoffer van seksueel misbruik door personen die vallen onder het gezag van de rooms-katholieke kerk, klager genoemd. De persoon die tegen wie de klacht zich richt, wordt aangeklaagde genoemd.

Op grond van artikel 2 lid 1 van de klachtenprocedure heeft een slachtoffer de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de griffie van de Klachtencommissie. De klacht wordt ingediend in de vorm van een klaagschrift. De griffie stelt de voorzitter van de Klachtencommissie op de hoogte van het ontvangen klaagschrift. Zodra de voorzitter het klaagschrift heeft ontvangen, begint de procedure. De voorzitter stelt, na ontvangst van het klaagschrift voorlopig vast welke kerkelijke gezagsdrager voor de aangeklaagde aansprakelijk is.

De griffie zendt een afschrift van het klaagschrift naar de aangeklaagde en informeert de kerkelijk gezagsdrager van de aangeklaagde over de klacht.²⁶ Het seksueel misbruik heeft vaak tientallen jaren geleden plaatsgevonden. Daarom komt het zeer regelmatig voor dat aangeklaagden onvindbaar of inmiddels overleden zijn. Wanneer dit het geval is, wordt het klaagschrift aan de kerkelijke gezagsdrager gezonden en neemt de kerkelijke gezagsdrager tijdens de gehele procedure de positie van de aangeklaagde in.²⁷ De aangeklaagde dient binnen acht weken na de zending van het klaagschrift een verweerschrift in bij de griffie van de Klachtencommissie.²⁸

2.2.2 Tussenbeoordeling van de klacht

De voorzitter van de Klachtencommissie kan de klacht afwijzen, indien hij van oordeel is dat deze kennelijk niet-ontvankelijk, dan wel kennelijk ongegrond is.²⁹ Hij dient de beslissing met redenen te omkleden. Voordat de voorzitter deze beslissing neemt, kan hij de klager en aangeklaagde horen. Het gaat dan niet om een inhoudelijke hoorzitting, maar om een procedurele hoorzitting.

Tegen het niet-ontvankelijk, dan wel ongegrond verklaren van de klacht, kan de klager schriftelijk verzet aantekenen bij de voorzitter van de Klachtencommissie. De klager dient het verzet in te dienen in de vorm van een verzetschrift. De klager heeft hiervoor een termijn van veertien dagen na de datum waarop hij de beslissing heeft ontvangen. De voorzitter stelt een kamer samen van leden van de Klachtencommissie die over het verzet dienen te beslissen. Voordat de kamer een beslissing neemt, kunnen de klager, de aangeklaagde of de (gemachtigde van de) kerkelijke gezagsdrager worden gehoord.

Het verzet kan door de kamer gegrond of ongegrond worden verklaard. Indien het verzet ongegrond wordt verklaard, staat hiertegen geen bezwaar of beroep open. Na het

²⁵ Artikel 1, lid 3 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

²⁶ Artikel 3, lid 5 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

²⁷ Artikel 4, lid 1 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

²⁸ Artikel 8 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

²⁹ Artikel 6 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

gegrond verklaren van het verzet is de kamer die het verzet heeft behandeld, bevoegd om de zaak in behandeling te nemen voor de rest van deze procedure.

2.2.3 Onderzoek voorafgaand aan de hoorzitting

De voorzitter van de Klachtencommissie kan voorafgaand aan de hoorzitting een griffier, een lid of plaatsvervangend voorzitter van de Klachtencommissie benoemen voor het instellen van een onderzoek naar feiten. Tevens kan hij in het kader van het onderzoek partijen, derden, getuigen en deskundigen horen.³⁰ In het kader van het onderzoek kan de voorzitter van de Klachtencommissie de kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde verzoeken om inzage te geven in het dossier en/of archief van de kerk. De kerkelijke gezagsdrager dient hier zijn medewerking aan te verlenen. Van het onderzoek wordt een rapport opgemaakt. Dit rapport wordt voorafgaand aan de hoorzitting verzonden naar de partijen. De partijen kunnen binnen twee weken schriftelijk reageren op het onderzoeksrapport.

2.2.4 De zitting

Binnen dertig dagen na ontvangst van het verweerschrift wordt door de voorzitter van de Klachtencommissie een zittingsdag vastgesteld.³¹ De mondelinge behandeling van de zaak kan bij schriftelijke instemming van de klager, aangeklaagde of de kerkelijke gezagsdrager achterwege worden gelaten.

De voorzitter van de Klachtencommissie stelt een kamer samen die klacht gaat behandelen.³² Tevens wijst de voorzitter van de Klachtencommissie een voorzitter van de kamer aan. De hoorzitting van de kamer is niet openbaar voor publiek. De voorzitter van de kamer heeft de leiding tijdens de mondelinge behandeling en de beraadslaging na de zitting. Ten minste twee weken voor de zitting worden de partijen door de voorzitter van de Klachtencommissie uitgenodigd voor de mondelinge behandeling van de zaak. Tijdens de zitting krijgen de klager en de aangeklaagde of de kerkelijke gezagsdrager, op grond van artikel 16 lid 1 klachtenprocedure, de mogelijkheid om hun belangen voor te dragen en/of getuigen en deskundigen te horen.

De klachtenprocedure geeft geen regels met betrekking tot het verloop van de hoorzitting bij de Klachtencommissie. Uit een interview is duidelijk geworden op welke wijze de hoorzitting in de meeste gevallen verloopt.³³ De volledige uitwerking van dit interview is terug te vinden in bijlage 1.

De zittingen vinden plaats te Utrecht. Bij aankomst worden de klager en de aangeklaagde naar een aparte wachtruimte begeleid, zodat de klager voorafgaand aan de zitting niet met aangeklaagde geconfronteerd hoeft te worden. Bij de aanvang van de zitting worden de partijen een voor een naar binnen gebracht. Indien de aangeklaagde is overleden, neemt de kerkelijke gezagsdrager zijn plaats in tijdens de zitting. Het is mogelijk om de voorzitter van de kamer te verzoeken om de klager en de aangeklaagde apart van elkaar te horen, zodat er tijdens de zitting ook geen confrontatie plaats hoeft te vinden. De voorzitter, bijzitters en de griffier zitten in de zittingsruimte aan een lange tafel. De klager en de aangeklaagde mogen daar tegenover plaatsnemen. Bepaalde voorzitters geven bij binnenkomst van de partijen aan op welke volgorde zij mogen plaatsnemen aan de tafel. Wanneer de partijen zitten, wordt door de voorzitter de zaak uitgeroepen. Na het uitroepen van de zaak krijgt de klager de mogelijkheid om de inhoud van zijn klacht toe te

³⁰ Artikel 12 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

³¹ Artikel 13 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

³² Artikel 11 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

³³ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

lichten. De kamer kan de klager ook vragen stellen over bijvoorbeeld de periode van het misbruik, de frequentie en het gevolg van het misbruik op zijn leven. Nadat de klager zijn verhaal heeft gedaan en de vragen van de kamer heeft beantwoord, krijgt de juridisch adviseur van de klager het woord. Wanneer de juridisch adviseur geen opmerkingen meer heeft, krijgt de aangeklaagde het woord. De kamer heeft de mogelijkheid om de aangeklaagde een aantal vragen te stellen. Wanneer er vanuit de kamer geen vragen meer zijn, krijgen de klager en zijn juridisch adviseur de mogelijkheid om hierop te reageren. Aan het einde van de zitting wordt door de kamer gevraagd of de partijen nog iets willen zeggen of toelichten. Wanneer dit niet het geval is, wordt de zitting afgesloten en gaat de kamer in beraad. Indien op de zitting blijkt dat er bepaalde bewijzen ontbreken, dan kunnen de partijen die na de zitting opsturen. Deze stukken worden door de kamer meegenomen in de beoordeling. Tijdens de zitting of bij de beraadslaging kan de voorzitter van de kamer besluiten om nader onderzoek in te stellen, zoals in paragraaf 2.2.3 is omschreven.³⁴

2.2.5 Bewijsmiddelen

Tijdens de beraadslaging wordt beoordeeld of de klacht gegrond of ongegrond wordt verklaard. Om ervoor te zorgen dat een klacht gegrond wordt verklaard, dient de klager het seksueel misbruik door middel van (steun)bewijzen aannemelijk te maken. In de klachtenprocedure wordt niet omschreven welke middelen als bewijs kunnen dienen. Dit is duidelijk geworden uit het interview met de Juridisch secretaris van de Klachtencommissie. Het interview is terug te vinden in bijlage 2. Uit het interview is gebleken dat een verhaal van een medeklager, die ook is misbruikt door dezelfde persoon en een verklaring van iemand aan wie de klager ooit zijn misbruikverhaal heeft verteld, als bewijs kunnen dienen. Dit kan zowel een huisarts, als een kennis zijn. Tevens kan de verklaring van een hulpverlener, bijvoorbeeld een psychiater of psycholoog dienen als bewijs. Daarnaast kan ook een al eerder gegrond verklaarde klacht tegen dezelfde aangeklaagde of een bekentenis van een aangeklaagde als bewijs dienen. Verder kan van alles als bewijs worden ingediend, zolang het maar zo veel mogelijk feiten bevat. De behandelend kamer zal het bewijs beoordelen.³⁵

2.2.6 Het advies

Na de zitting stelt de kamer binnen zes weken een met redenen omkleed advies op voor de kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde.³⁶ Het advies van de kamer is gebaseerd op het klaagschrift, het verweerschrift, de overige dossierstukken en hetgeen de partijen op de zitting hebben verklaard. In het advies van de kamer wordt in ieder geval een korte weergave en de beoordeling van de feiten opgenomen. Daarnaast omvat het advies een gemotiveerd oordeel over de gegrondheid van de klacht. Binnen twee weken wordt het advies van de Klachtencommissie naar de klager, aangeklaagde en de kerkelijke gezagsdrager gezonden. Daarnaast wordt het advies anoniem gepubliceerd op de website van het Meldpunt.

Als de kamer beslist dat de klacht gegrond is verklaard, kan zij in haar advies een aantal maatregelen opnemen ten behoeve van de kerkelijke gezagsdrager van aangeklaagde.³⁷ Het advies van de kamer kan zijn dat de kerkelijke gezagsdrager de aangeklaagde waarschuwt en/of een bestuurlijke maatregel jegens hem neemt. Daarnaast kan het advies luiden dat de kerkelijke gezagsdrager een strafproces tegen aangeklaagde aanspant volgens canoniek recht. Tevens kan de kerkelijk gezagsdrager worden geadviseerd om nadere maatregelen te nemen om seksueel misbruik door aangeklaagde

³⁴ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

³⁵ Zie bijlage 2: Interview informant 2.

³⁶ Artikel 18 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

³⁷ Artikel 19 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

in de toekomst te voorkomen. Indien de klacht door de kamer ongegrond is verklaard, kan het advies van de kamer luiden dat de kerkelijke gezagsdrager maatregelen dient te nemen om de aangeklaagde volledig in zijn of haar recht te doen herstellen.

2.2.7 Afronding van de procedure

De kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde neemt de uiteindelijke beslissing over de afdoening van de zaak. De kerkelijke gezagsdrager van aangeklaagde dient binnen dertig dagen na ontvangst van het advies de klager, de aangeklaagde en de Klachtencommissie schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte te stellen van de beslissing die hij naar aanleiding van het advies genomen heeft.³⁸ De kerkelijke gezagsdrager heeft de mogelijkheid om van het advies van de kamer af te wijken. Hij dient dit te overleggen met de voorzitter van de Klachtencommissie. Indien de klacht, na het advies van de Klachtencommissie, ook door de kerkelijke gezagsdrager gegrond wordt verklaard, informeert hij de klager over de mogelijkheid tot een financiële genoegdoening. De voorzitter van de Klachtencommissie ziet erop toe dat dit gebeurt.³⁹

De kerkelijke gezagsdrager dient in zijn besluit aan te geven op welke wijze tegen zijn beslissing bezwaar kan worden aangetekend. De termijnen die hiervoor gelden, staan vermeld in de canones 1732 – 1739 van het Wetboek van Canoniek Recht. Een verdere beschouwing valt buiten het kader van dit onderzoek.

2.2.8 Bezwaar

Zowel klager als aangeklaagde heeft de mogelijkheid om binnen twee weken bezwaar in te dienen tegen het advies van de Klachtencommissie.⁴⁰ Bezwaar wordt in de klachtenprocedure niet als een vorm van hoger beroep gezien, maar meer als een cassatie beroep. De zaak wordt niet volledig opnieuw behandeld, maar er wordt beoordeeld of de algemene beginselen van behoorlijke klachtenbehandeling in acht zijn genomen.

De voorzitter van de Klachtencommissie stelt, op grond van artikel 20 lid 2 klachtenprocedure, een bijzondere kamer samen voor de behandeling van het bezwaar. De bijzondere kamer bestaat uit drie (plaatsvervangende) voorzitters van de reguliere kamers. De voorzitter van de Klachtencommissie wijst binnen deze bijzondere kamer een voorzitter aan die de leiding heeft tijdens de behandeling van het bezwaar. De bijzondere kamer heeft de mogelijkheid om de klager, aangeklaagde, kerkelijke gezagsdrager of de leden van de kamer die het advies in eerste aanleg hebben gegeven, te horen.

De bijzondere kamer doet, op grond van artikel 20 lid 4 klachtenprocedure, binnen zes weken na het indienen van het bezwaarschrift uitspraak over de ontvankelijkheid en gegrondheid van het bezwaar. Indien de bijzondere kamer tot de beslissing is gekomen om het bezwaar gegrond te verklaren, wordt de klacht opnieuw behandeld door een reguliere kamer. De reguliere kamer heeft een andere samenstelling dan de kamer die het advies in eerste aanleg heeft gegeven. Tegen het advies van de reguliere kamer in de tweede behandeling van de zaak, staat geen bezwaar open.

³⁸ Artikel 21 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruik.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

³⁹ Artikel 19, lid 4 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruik.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁴⁰ 20 lid 1 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruik.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

2.2.9 Herziening

Indien na het gegeven advies van de Klachtencommissie blijkt dat er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden die niet bij het eerdere advies in aanmerking zijn genomen, kan men verzoeken om herziening van het advies.⁴¹ De partijen kunnen een verzoek tot herziening indienen bij de voorzitter van de Klachtencommissie. In dit verzoek dient men de nieuwe feiten en omstandigheden te melden.

De voorzitter van de Klachtencommissie wijst, op grond van artikel 22 lid 1 klachtenprocedure, voor de beoordeling van het verzoek tot herziening een bijzondere kamer aan. Deze bijzondere kamer bestaat uit drie (plaatsvervangende) voorzitters uit reguliere kamers. Een van de leden van de bijzondere kamer wordt door de voorzitter van de Klachtencommissie aangewezen als voorzitter. De bijzondere kamer heeft net als de reguliere kamer de bevoegdheid om een onderzoek in te stellen naar feiten op de wijze zoals in paragraaf 2.2.3 is aangegeven. Daarnaast heeft de bijzondere kamer de bevoegdheid om de partijen en/of derden te horen.

Op grond van artikel 22 lid 6 doet de bijzondere kamer binnen zes weken na indiening van het verzoek tot herziening of het houden van de hoorzitting uitspraak over de gegrondheid van het verzoek. Indien het verzoek tot herziening gegrond wordt verklaard, wordt de zaak opnieuw behandeld door een reguliere kamer van de Klachtencommissie.

2.2.10 Wraking

De leden van de (bijzondere) kamer die de zaak behandelen, kunnen op verzoek van de klager, de aangeklaagde of de kerkelijke gezagsdrager gewraakt worden.⁴² Dit verzoek kan zowel schriftelijk als mondeling ter zitting ingediend worden. Het verzoek bevat feiten en/of omstandigheden waaruit blijkt dat de onpartijdigheid van de leden van de kamer niet verzekerd is. Het verzoek om wraking wordt door een wrakingskamer behandeld. Deze kamer heeft de mogelijkheid om zowel de verzoeker als het lid van de kamer waartegen het verzoek zich richt te horen.

De wrakingskamer beslist zo spoedig mogelijk over het verzoek tot wraking. Indien door de wrakingskamer met het verzoek tot wraking wordt ingestemd, wijst de voorzitter van de Klachtencommissie een ander lid aan die de plaats van het gewraakte lid overneemt. Tegen de beslissing van de wrakingskamer kan geen bezwaar of beroep worden ingesteld.

2.2.11 Verschoning

Elk lid van de (bijzondere) kamer kan verzoeken om zich te mogen verschonen.⁴³ Dit verzoek kan zowel schriftelijk als mondeling ter zitting ingediend worden. In het verzoek dient het lid dat zich wil verschonen aan de hand van feiten en/of omstandigheden aan te tonen dat hij zich niet onpartijdig kan opstellen.

Het verzoek tot verschoning wordt behandeld door de verschoningskamer. De verschoningskamer heeft op grond van artikel 15 lid 4 klachtenprocedure de mogelijkheid om de verzoeker te horen. De verschoningskamer beslist zo spoedig mogelijk over het verschoningsverzoek. Indien de verschoningskamer instemt met het verzoek tot verschoning, wijst de voorzitter van de klachtencommissie een ander lid aan om de plaats van het verzoekende lid in te nemen. Tegen de beslissing van de verschoningskamer staat geen bezwaar of beroep open.

⁴¹ Artikel 22 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁴² Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁴³ Artikel 15 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

2.3 Tussenconclusie

Uit het bovenstaande hoofdstuk kan geconcludeerd worden dat de klachtenprocedure is opgedeeld in verschillende fasen. De klachtenprocedure start door het indienen van een klaagschrift door de klager. De aangeklaagde krijgt de mogelijkheid om een verweerschrift in te dienen. Na het ontvangen van het verweerschrift worden de partijen door leden van de Klachtencommissie gehoord op een hoorzitting. Na de hoorzitting volgt het advies van de Klachtencommissie. In de afrondende fase van de procedure beslist de kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde over het advies van de Klachtencommissie. Indien de klacht gegrond wordt verklaard, kan de klager een verzoek tot financiële compensatie indienen bij de Compensatiecommissie. Voor de behandeling van dit verzoek is een aparte regeling opgesteld.

Tegen het advies van de Klachtencommissie staat alleen bezwaar open. Het bezwaar wordt niet gezien als een vorm van hoger beroep, maar meer als een cassatieberoep. Daarnaast is een herziening van het advies mogelijk. Hiervoor dienen er nieuwe feiten en/of omstandigheden te zijn die bij het eerdere advies niet mee zijn genomen in de beoordeling van de klacht.

3. Het slachtoffer en het strafproces

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 3.1 de positie van het slachtoffer in het strafproces omschreven. Daarna wordt in paragraaf 3.2 ingegaan op de belangrijkste rechten van het slachtoffer in het strafproces.

3.1 De positie van het slachtoffer in het strafproces.

Slachtoffers van strafbare feiten hebben de laatste jaren een steeds sterkere en belangrijker positie in het strafproces gekregen. De wijziging van het Wetboek van Strafvordering op 1 januari 2011, heeft daarin een grote rol gespeeld.⁴⁴ In het Wetboek van Strafvordering had het slachtoffer voor de wetswijziging een beperkte rol in het strafproces. Slachtoffers werden vaak enkel als getuigen gezien, die behulpzaam dienden te zijn bij de waarheidsvinding in het onderzoek naar de verdachte.⁴⁵ De wetswijziging heeft ervoor gezorgd dat voor het slachtoffer een eigen afdeling is opgenomen binnen het Wetboek van Strafvordering. Een aantal rechten van het slachtoffer, die in deze afdeling zijn opgenomen, stonden voorheen alleen in de beleidsregels van het Openbaar Ministerie (verder: OM) en de politie. Veel rechten van het slachtoffer zijn dus vanuit de beleidsregels gecodificeerd in het Wetboek van Strafvordering.

Door deze wetswijziging wordt erkend dat het slachtoffer als procesdeelnemer eigen belangen en bevoegdheden heeft in het strafproces. Dit betekent echter niet dat het slachtoffer wordt erkend als een afzonderlijke procespartij die bijvoorbeeld bevoegd is zelf vervolging tegen de verdachte in te stellen of te staken.⁴⁶ In de Memorie van Toelichting betreffende het wetsvoorstel versterking positie slachtoffers wordt aangegeven dat het door verschillende onderzoekers niet wenselijk wordt geacht dat het slachtoffer eigen vervolgingsrechten krijgt. Door slachtoffers dit recht te geven, zou de monopoliepositie tot vervolging van het OM worden aangetast.

Het toekennen van rechten aan het slachtoffer in een strafrechtelijke procedure leidt niet alleen tot een sterkere positie van het slachtoffer, maar ook tot de beperking van secundaire victimisatie. Secundaire victimisatie wil zeggen dat slachtoffers door het strafrechtelijk systeem veelal voor een tweede keer worden gevictimiseerd.⁴⁷ Volgens de heer M.S. Groenhuijsen, hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg, is het feit dat slachtoffers lange tijd het gevoel hadden dat ze binnen het strafrechtelijk systeem werden genegeerd een structurele oorzaak van secundaire victimisatie. Volgens victimologisch inzicht hebben slachtoffers behoefte aan erkenning als een bijzondere betrokkene. Deze erkenning is er na de wijziging van het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot de rechten van het slachtoffer gekomen. Het slachtoffer is door deze wetswijziging erkend als procesdeelnemer in de strafprocedure. Hierdoor wordt de hoofdoorzaak van de secundaire victimisatie beperkt.⁴⁸

Op 15 maart 2001, is het Kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure (verder: kaderbesluit) tot stand gekomen.⁴⁹ In dit kaderbesluit worden de aangesloten lidstaten opgedragen om wettelijke en bestuurlijke bepalingen onderling aan te passen om slachtoffers van misdrijven een hoog beschermingsniveau te bieden.⁵⁰ Het kaderbesluit bevat verschillende minimumnormen voor de bescherming van slachtoffers

⁴⁴ Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3.

⁴⁵ Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 1.

⁴⁶ Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 7.

⁴⁷ M.S. Groenhuijsen, 'De verhouding tussen de empirische victimologie en de hervorming van de Nederlandse strafrechtspleging', p. 2. <arno.uvt.nl/show.cgi?fid=27298>, geraadpleegd op 8 april 2013.

⁴⁸ M.S. Groenhuijsen, 'De verhouding tussen de empirische victimologie en de hervorming van de Nederlandse strafrechtspleging', p. 3. <arno.uvt.nl/show.cgi?fid=27298>, geraadpleegd op 8 april 2013.

⁴⁹ 2001/220/JBZ: Kaderbesluit van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure (PbEG 2001, L 82/1).

⁵⁰ 2001/220/JBZ: Kaderbesluit van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure (PbEG 2001, L 82/1).

van misdrijven. Op 25 oktober 2012, is vervolgens een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot stand gekomen, onder andere ter vervanging van het bovengenoemde kaderbesluit (verder: richtlijn).⁵¹ Deze richtlijn heeft de bepalingen met betrekking tot de minimumnormen voor de bescherming van slachtoffers uitgebreid. De minimumnormen die de richtlijn noemt, zijn veelal niet letterlijk in het Wetboek van Strafvordering overgenomen, maar zijn toch in grote lijnen een verkapt onderdeel van de wetsartikelen in het Nederlandse strafprocesrecht. Tevens wordt in de praktijk vaak door middel van beleidsregels invulling gegeven aan de Europese richtlijn en het kaderbesluit.

3.2 Rechten van het slachtoffer

In deze paragraaf worden de rechten van het slachtoffer in het strafproces beschreven aan de hand van het Wetboek van Strafvordering, de Europese richtlijn en de beleidsregels van het OM, de politie en de rechtbank.

3.2.1 Correcte bejegening

Op grond van artikel 51a lid 2 Wetboek van Strafvordering (Sv) dient de officier van justitie zorg te dragen voor de correcte bejegening van het slachtoffer. In het Wetboek van Strafvordering wordt niet aangegeven wat er onder 'correcte bejegening' kan worden verstaan. In de eerder besproken Europese richtlijn wordt aangegeven dat lidstaten ervoor dienen te zorgen dat slachtoffers op een respectvolle, tactvolle, geïndividualiseerde, professionele en niet-discriminerende manier worden erkend en bejegend.⁵² Uitgaande van de Europese richtlijn zou het begrip 'correcte bejegening' in Nederland op deze manier ingevuld kunnen worden. Volgens de Memorie van Toelichting betreffende de Wet versterking van de positie van het slachtoffer strekt de verantwoordelijkheid van de officier van justitie zich uit over het optreden van de politie in het opsporingsonderzoek en de medewerkers op het parket die belast zijn met de uitvoering van slachtofferhulp.⁵³

De plicht van de officier van justitie om zorg te dragen voor de correcte bejegening van slachtoffers, wordt ingevuld aan de hand van de beleidsregel 'Aanwijzing Slachtofferzorg'. Dit is een beleidsregel van het OM. Bij de politie wordt aan deze plicht nader invulling gegeven middels de 'Aanwijzing bejegening slachtoffers zedendelicten'. Zoals de naam al zegt, heeft deze beleidsregel betrekking op de correcte bejegening van slachtoffer van seksuele misdrijven. Niet alleen bij het OM en bij de politie wordt zorg gedragen voor de correcte bejegening van slachtoffers, maar ook bij de rechtbank. Bij de rechtbank wordt de correcte bejegening van het slachtoffer gebaseerd op de bepalingen uit de beleidsregel 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving'. In de volgende subparagrafen wordt de correcte bejegening per instantie verder uitgewerkt aan de hand van de zojuist genoemde beleidregels.

3.2.1.1 Correcte bejegening bij het OM

Uitgaande van de Memorie van Toelichting betreffende de Wet versterking van de positie van het slachtoffer kan onder correcte bejegening van het slachtoffer onder andere worden verstaan: een goede uitvoering van slachtofferhulp. De hoofdofficier van justitie is hiervoor verantwoordelijk.⁵⁴ Het College van procureurs-generaal kan de hoofdofficier van justitie hierop aanspreken wanneer blijkt dat hij deze taak niet voldoende uitvoert. In de beleidsregel van het OM wordt aangegeven op welke wijze wordt omgegaan met de correcte bejegening van slachtoffers. De visie van het OM op de slachtofferzorg is dat

⁵¹ Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

⁵² Artikel 1 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

⁵³ Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 18.

⁵⁴ Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 18.

slachtoffers centraal moeten staan in het denken en werken van het OM. Slachtoffers kunnen in het hele land rekenen op eenzelfde niveau van ondersteuning van het OM bij het uitoefenen van hun rechten. Dit doet het OM door professioneel, uniform en voorspelbaar op te treden, door te handelen volgens protocollen en een uniforme werkwijze te hanteren. Daarnaast zorgt de officier van justitie ervoor dat hij tijdig en zorgvuldig handelt bij alle overdrachtsmomenten van het dossier. In het kader van de slachtofferzorg biedt het OM verschillende diensten, zoals informatieverstrekking, het toevoegen van een tolk aan het proces en de mogelijkheid van een slachtoffergesprek met de officier van justitie en/of advocaat-generaal. Daarnaast komen de zwaarst getroffen slachtoffers in aanmerking voor een meer persoonsgebonden benadering in de vorm van zaakscoördinatie. Tijdens deze zaakscoördinatie worden slachtoffers en nabestaanden door de zaakscoördinator van het OM gedurende de gehele rechtsgang ondersteunt.⁵⁵

Het OM heeft het gehele proces de verantwoordelijkheid voor de juiste bejegening van slachtoffers. In het kader van de slachtofferzorg werkt het OM samen met andere instanties, zoals de politie, Slachtofferhulp Nederland en het bestuur van het Schadefonds Geweldsmisdrijven.⁵⁶ Het OM heeft op ieder arrondissement één centraal loket voor slachtoffers.

3.2.1.2 Correcte bejegening bij de politie

In de 'Aanwijzing bejegening slachtoffers zedendelicten' wordt aangegeven op welke wijze de politie invulling geeft aan het recht op correcte bejegening van slachtoffers van zedendelicten.⁵⁷ Volgens de aanwijzing vergt de behandeling van slachtoffers van zedenmisdrijven deskundigheid. Om deze reden is het de bedoeling dat binnen elke korps deskundigen aanwezig zijn die beschikken over sociale vaardigheden, kennis hebben over slachtofferproblematiek en inzicht hebben in het netwerk van hulpverleningsinstanties. De beleidsregel van de politie geeft aan dat een aangifte van een slachtoffer professioneel en zorgvuldig wordt opgenomen. Voor het doen van aangifte wordt het slachtoffer gehoord. Het kan voorkomen dat slachtoffers voorkeur geven aan een vrouwelijke verhoorder voor het opnemen van de aangifte. Daarom wordt ervoor gezorgd dat er, binnen de politiekorpsen, voldoende gespecialiseerde vrouwelijke rechercheurs zijn. Indien het slachtoffer aangeeft dat hij liever niet op het politiebureau gehoord wil worden, probeert men hieraan gehoor te geven. Daarnaast heeft het slachtoffer de mogelijkheid om tijdens deze aangifte te worden bijgestaan door een vertrouwenspersoon. Verder worden bij het opnemen van de aangifte geen vragen gesteld die de indruk kunnen wekken dat de integriteit van het slachtoffer in twijfel wordt getrokken. Dit zou ertoe kunnen leiden dat slachtoffers het gevoel krijgen dat zij niet worden geloofd. Tevens wordt bij het politieonderzoek de anonimiteit van het slachtoffer en van de verdachte zo veel mogelijk gewaarborgd. Door de integriteit van het slachtoffer niet in twijfel te trekken, wordt invulling gegeven aan de Europese richtlijn, waarin staat dat het slachtoffer recht heeft op bescherming tegen secundaire victimisatie.⁵⁸ Voorts is uit de beleidsregel 'Aanwijzing bejegening slachtoffers zedendelicten' af te leiden dat het slachtoffer recht heeft op het doen van aangifte. Dit wordt ook in de richtlijn als minimumnorm gesteld.⁵⁹

⁵⁵ College van procureurs-generaal, 'Aanwijzing slachtofferzorg'. <www.om.nl> via organisatie, beleidsregels, slachtoffers; Geraadpleegd op; 10 april 2013.

⁵⁶ College van procureurs-generaal, 'Aanwijzing slachtofferzorg'. <www.om.nl> via organisatie, beleidsregels, slachtoffers; Geraadpleegd op; 10 april 2013.

⁵⁷ Zie aanwijzing van het College van procureurs-generaal van 16 februari 1999, *Stcrt.* 1999, 174.

⁵⁸ Artikel 18 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

⁵⁹ Artikel 5 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

3.2.1.3 Correcte bejegening bij de rechtbank en het gerechtshof

Bij de rechtbank en het gerechtshof wordt op grond van de 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers' invulling gegeven aan de correcte bejegening van slachtoffers. Bij het eerste contact met de rechtbank wordt het slachtoffer verwezen naar de juiste locatie en persoon voor de opvang voorafgaand aan de zitting. De bode stelt voorafgaand aan de zitting de aanwezigheid van het slachtoffer vast, zodat de communicatie met en de bejegening van het slachtoffer geoptimaliseerd wordt.⁶⁰ Het slachtoffer wordt geïnformeerd over de mogelijkheid om plaats te nemen op de publieke tribune en de mogelijkheid om gebruik te maken van een aparte wachttruimte, zodat het slachtoffer niet geconfronteerd wordt met de verdachte of zijn familie. Het recht om de confrontatie tussen het slachtoffer en de verdachte te vermijden, komt ook terug in de Europese richtlijn.⁶¹ Deze richtlijn vereist namelijk dat de lidstaten voorwaarden moeten scheppen, zodat de confrontatie tussen het slachtoffer en de verdachte vermeden kan worden.

3.2.1.4 klachtenregeling

Aan het recht op correcte bejegening van slachtoffers wordt ook op een andere wijze invulling gegeven, namelijk door middel van een klachtenregeling. Burgers hebben, op grond van hoofdstuk X (10) van de politiewet 1993, hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 1a van de Wet op de Nationale ombudsman, de mogelijkheid om via een externe klachtenregeling een klacht in te dienen over niet behoorlijke gedragingen van politie en justitie. Ook worden klachten van burgers tegen rechtelijke ambtenaren behandeld door middel van een interne klachtenregeling.⁶²

3.2.2 Recht op informatie over de strafrechtelijke procedure

Het slachtoffer heeft op grond van artikel 51a lid 3 Sv, recht op informatie over de strafrechtelijke procedure tegen de verdachte. Dit recht is tevens een minimumnorm voor de rechtsbescherming van het slachtoffer in de eerder genoemde Europese richtlijn.⁶³

De politie vraagt bij het eerste contact met het slachtoffer of hij op de hoogte gehouden wil worden over de verloop van de procedure, of hij de schade wil verhalen op de verdachte en of hij het op prijs stelt om (in ernstige zaken) een gesprek aan te gaan met de behandelend officier van justitie. De politie kan het slachtoffer eventueel doorverwijzen naar het bureau slachtofferhulp. Zodra de zaak is ingeschreven bij het parket, wordt door het OM aan het slachtoffer gevraagd of hij nog steeds op de hoogte gehouden wil worden over het verloop van de zaak.⁶⁴

In de 'Aanwijzing slachtofferzorg' wordt verdere invulling gegeven aan de uitvoering van dit recht. In dit beleid staat dat het slachtoffer tijdens de gehele procedure geïnformeerd wordt over de verloop van de zaak. Als de zaak door het OM wordt geseponeerd, wordt het slachtoffer hierover schriftelijk geïnformeerd. In deze schriftelijke beslissing wordt door het OM het besluit tot sepot toegelicht.

⁶⁰ Raad voor de rechtspraak, 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers', p. 9. <www.rechtspraak.nl> zoek op *verblijfsomgeving slachtoffers*; geraadpleegd op 10 april 2013.

⁶¹ Artikel 19 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

⁶² 'Landelijk model klachtenregeling'. <www.rechtspraak.nl> via procedures, landelijke regelingen; geraadpleegd op 8 mei 2013; Zie ook artikel 26 Wet op de rechterlijke organisatie.

⁶³ Artikel 4 en 6 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

⁶⁴ Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 19.

De officier van justitie heeft de mogelijkheid om de zaak aan te brengen bij de strafrechter. Er vindt dan vervolging plaats. Naast deze wijze van afdoening heeft de officier van justitie nog een aantal andere mogelijkheden, namelijk het aanbieden van een transactie en het afdoen van de zaak door middel van een strafbeschikking. Wanneer de officier van justitie een transactie aanbiedt of de zaak afdoet door middel van een strafbeschikking, wordt, op grond van de 'Aanwijzing slachtofferzorg', het slachtoffer daarvan op de hoogte gebracht. Daarnaast wordt het slachtoffer geïnformeerd over de datum en het tijdstip waarop de zitting betreffende de strafbeschikking plaatsvindt. Het slachtoffer wordt tevens geïnformeerd of de verdachte heeft ingestemd met de straf die het OM heeft voorgesteld en of de verdachte aan de voorwaarden van het OM heeft voldaan.

Het slachtoffer wordt, op grond van de 'Aanwijzing Slachtofferzorg', door het OM op de hoogte gehouden van de duur van de voorlopige hechtenis of de gevangenisstraf van de verdachte. Het slachtoffer wordt geïnformeerd over de invrijheidstelling en/of verlofperiode van de verdachte of veroordeelde. Voor slachtoffers van zedenmisdrijven gelden, op grond van de 'Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik', aanvullende eisen aan de wijze waarop slachtoffers worden opgevangen en worden geïnformeerd over het tijdstip van vrijlating en/of verlofperiode van de verdachte of veroordeelde.

Wanneer de verdachte op de terechtzitting voor de strafrechter dient te verschijnen, wordt het slachtoffer geïnformeerd over de plaats, datum en het tijdstip van de zitting. Verder brengt het OM het slachtoffer op de hoogte van de inhoud van het tussen- en/of eindvonnis dat in de strafzaak is gewezen. Tevens krijgt het slachtoffer bericht indien het OM of de verdachte hoger beroep of cassatie heeft ingesteld.

3.2.3 Recht op informatie over de mogelijkheid tot schadevergoeding

In het kader van het strafproces heeft het slachtoffer de mogelijkheid om zich als benadeelde partij in een strafzaak te voegen. Doordat het slachtoffer zich als benadeelde partij in een strafzaak voegt, krijgt hij de mogelijkheid om een schadevergoeding te vorderen. Op grond van het Wetboek van Strafvordering dient er een mededeling aan het slachtoffer te worden gedaan over deze mogelijkheid.⁶⁵ Het slachtoffer dient van te voren zelf aan te geven dat hij deze informatie wil ontvangen. Het slachtoffer kan geïnformeerd worden door middel van verschillende publieke folders waarin specifieke inlichtingen zijn opgenomen. Dit betreft onder andere folders over slachtofferhulp en schadevergoeding, schadevergoeding door daders van misdrijven, de schadevergoedingsmaatregel en het schadefonds geweldsmisdrijven. Deze folders zijn volgens de Memorie van Toelichting betreffende de Wet versterking van de positie van het slachtoffer op ruime schaal verkrijgbaar bij onder andere politiebureaus en bureaus voor rechtshulp.⁶⁶

Bij de schriftelijke mededeling aan het slachtoffer over het instellen van vervolging tegen de verdachte, zendt de officier van justitie tevens een voegingsformulier mee. Dit voegingsformulier dient het slachtoffer voor de aanvang van de zitting naar de officier van justitie ingevuld terug te zenden. Het slachtoffer dient in dit formulier de inhoud van de vordering aan te geven en de gronden waarop deze berust. Ter terechtzitting heeft het slachtoffer ook de mogelijkheid om zich te voegen in het strafproces. Dit kan zowel mondeling als schriftelijk. Het slachtoffer houdt deze mogelijkheid tot het moment dat de officier van justitie zijn requisitoir houdt. Tijdens dit requisitoir maakt de officier van justitie zijn vordering in de strafzaak tegen de verdachte bekend.

Op grond van de 'Aanwijzing Slachtofferzorg' is het eveneens mogelijk dat de schadebehandeling door het OM vóór de zitting plaatsvindt. Om hiervoor in aanmerking te

⁶⁵ Artikel 51a lid 4 Sv.

⁶⁶ Kamerstukken II, 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 20.

komen, dient het slachtoffer zijn schade zoveel mogelijk aannemelijk te maken. Het OM stelt de bewijslast en de hoogte van de schade vast. Om de schade vast te stellen, maakt het OM gebruik van het programma BOS-schade. Dit is een ondersteuningsprogramma om materiële en immateriële schade te bepalen. Indien het slachtoffer van mening is dat zijn schade hoger ligt, dient hij dit in zijn vordering voldoende aannemelijk te maken. Het OM bepaalt de termijn waarbinnen de verdachte de schade volledig moet hebben betaald. Dit is uiterlijk binnen zes maanden na de overeenkomst met de verdachte. Als de verdachte de schade niet volledig en tijdig betaald, zal de behandeling van de vordering tot schadebehandeling alsnog ter zitting plaatsvinden.

3.2.4 Recht op kennisneming en toevoeging van processtukken

Het slachtoffer heeft, op grond van artikel 51b Sv, de mogelijkheid kennis te nemen van de processtukken in het dossier. Daarnaast heeft het slachtoffer het recht om processtukken aan het dossier toe te voegen die hij relevant acht voor de beoordeling van de zaak tegen de verdachte of voor zijn vordering op de verdachte. Om van deze rechten gebruik te maken, dient het slachtoffer een verzoek in bij de officier van justitie.

In beginsel stemt de officier van justitie in met het verzoek tot kennisname of toevoeging van de processtukken, maar op grond van lid 3 van bovengenoemd artikel kan de officier van justitie dit verzoek weigeren. De officier van justitie kan het kennisnemen van of het toevoegen van processtukken door het slachtoffer weigeren indien dit in het belang van het onderzoek is. Daarnaast kan het verzoek geweigerd worden in het belang van de opsporing of vervolging van strafbare feiten, in het belang van de persoonlijke levenssfeer of op zwaarwichtige gronden aan het algemeen belang ontleend. Het kan voorkomen dat het slachtoffer verzoekt om stukken aan het dossier toe te voegen die niet relevant zijn voor de behandeling van de zaak of voor derden. Bij een verzoek als deze, dient de officier van justitie de belangen af te wegen. De officier van justitie dient rekening te houden met de belangen van het slachtoffer om stukken aan het dossier toe te voegen. Daarnaast heeft de officier ook eigen belangen. De officier van justitie is immers verantwoordelijk voor de inhoud van het strafdossier dat hij aan de rechter presenteert. De Memorie van Toelichting betreffende de Wet versterking van de positie van het slachtoffer bepaalt dat in deze gevallen als uitgangspunt geldt dat de verantwoordelijkheid van de officier van justitie voor de inhoud van het dossier zwaarder wordt gewogen dan het recht van het slachtoffer om stukken aan het dossier toe te voegen.

Ook komt het regelmatig voor dat de verdachte in de strafzaak wordt verdacht van meerdere strafbare feiten. Het belang van het slachtoffer is in dit geval beperkt tot het strafbaar feit waar hij zelf slachtoffer van is geworden. Stukken die te maken hebben met andere strafbare feiten en dus niet relevant zijn voor de zaak of voor de vordering van het slachtoffer, worden niet ter beschikking gesteld aan het slachtoffer.⁶⁷

Wanneer de officier van justitie het verzoek tot kennisname of toevoeging van processtukken weigert, wordt dit schriftelijk aan het slachtoffer medegedeeld. Het slachtoffer kan binnen veertien dagen bezwaar indienen tegen het besluit van de officier. Het slachtoffer heeft ook de mogelijkheid om het verzoek om kennis te nemen van de processtukken uit het dossier in te dienen tijdens de zitting. De rechter zal dan op dit verzoek beslissen.

3.2.5 Het recht op rechtsbijstand en het recht op een tolk

Op grond van artikel 51c Sv, kan een slachtoffer zich laten bijstaan door een advocaat of gemachtigde en een tolk. Dit recht komt ook terug in artikel 7 en 13 van de Europese richtlijn. In het algemeen mag het slachtoffer zelf bepalen wie hij als gemachtigde

⁶⁷ Kamerstukken II, 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 11.

meeneemt naar de zitting. Dit kan een raadsman zijn, iemand van slachtofferhulp of een familielid.

De rechtsbijstand aan slachtoffers van gewelds- en zedenmisdrijven door een advocaat is kosteloos indien er aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Ten eerste komt men hiervoor in aanmerking indien de officier van justitie vervolging heeft ingesteld tegen de verdachte. Daarnaast dient men op grond van de Wet schadefonds geweldsmisdrijven in aanmerking te komen voor een schadevergoeding.⁶⁸ Op grond van de Wet schadefonds geweldsmisdrijven komt een slachtoffer hiervoor in aanmerking indien hij ten gevolge van een, in Nederland of aan boord van een Nederlands vaartuig of luchtvaartuig, opzettelijk gepleegd geweldsmisdrijf ernstig lichamelijk letsel heeft bekomen.⁶⁹

Slachtoffers hebben tevens het recht om de rechtszitting bij te wonen, bijvoorbeeld als benadeelde partij. In bepaalde gevallen hebben slachtoffers ook het recht om te spreken tijdens de zitting. Daarom is het belangrijk dat zij begrijpen wat er tijdens de zitting wordt besproken. Dit is voor een slachtoffer lastig als hij de Nederlandse taal niet voldoende machtig is. Het slachtoffer heeft daarom recht op bijstand van een tolk. Slachtoffers kunnen bij het OM aangeven of zij aanwezig zullen zijn bij de rechtszitting. Hierbij kunnen zij aangeven of zij behoefte hebben aan een tolk. Indien een slachtoffer dit aangeeft, zal het OM ervoor zorgen dat er tijdig een tolk wordt opgeroepen.

3.2.6 Spreekrecht

Het slachtoffer heeft de mogelijkheid om tijdens de rechtszitting een verklaring af te leggen over de gevolgen die de strafbare feiten bij hem teweeg hebben gebracht.⁷⁰ Ook nabestaanden van een slachtoffer die door een misdrijf om het leven is gebracht, hebben de mogelijkheid tot het afleggen van een verklaring. Tevens is er per 1 september 2012, een wetwijziging in werking getreden ter uitbreiding van het spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden. Na deze wetwijziging hebben bijvoorbeeld ook ouders van minderjarigen de mogelijkheid om gebruik te maken van het spreekrecht.⁷¹ Voor de aanvang van de terechtzitting dient het slachtoffer of de nabestaande de officier van justitie op de hoogte te stellen van het voornemen om een verklaring af te leggen. De officier van justitie kan op deze manier het slachtoffer of de nabestaande tijdig oproepen.

Het slachtoffer heeft niet in alle gevallen het recht om een verklaring af te leggen tijdens de rechtszitting. Het spreekrecht kan alleen uitgeoefend worden indien er aan bepaalde criteria is voldaan. Om recht te hebben op het spreekrecht dient het ten laste gelegde feit een misdrijf te betreffen waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld.⁷² Tevens kan het spreekrecht worden uitgeoefend wanneer het ten laste gelegde feit een misdrijf betreft dat in het vierde lid van artikel 51 Sv wordt opgenoemd.

Slachtoffers die gebruik willen maken van het spreekrecht hebben een aantal mogelijkheden voor de wijze waarop zij van dit recht gebruik willen maken.

1. Het slachtoffer spreekt tijdens de zitting (spreekrecht);
2. het slachtoffer dient voorafgaand aan de zitting een schriftelijke slachtofferverklaring in;
3. het slachtoffer maakt zowel gebruik van het spreekrecht als van de schriftelijke slachtofferverklaring.⁷³

⁶⁸ Artikel 44 lid 4 Wet op de Rechtsbijstand.

⁶⁹ Artikel 3 Wet schadefonds geweldsmisdrijven.

⁷⁰ Artikel 51e Sv.

⁷¹ *Kamerstukken II* 2011/12, 33 176, nr 3, p.2; Zie ook *Stb.* 2012, 370.

⁷² Artikel 51e lid 4 Sv.

⁷³ Slachtofferhulp Nederland, 'Spreekrecht en schriftelijke slachtofferverklaring'.

<<http://www.slachtofferhulp.nl/Algemeen/Strafproces/Spreekrecht/>>, geraadpleegd op 15 april 2013.

3.2.6.1 Spreken tijdens de terechtzitting

Door gebruik te maken van het spreekrecht tijdens de zitting kan het slachtoffer de verdachte, de rechter(s) en de officier van justitie persoonlijk informeren over de gevolgen van het misdrijf. Op deze manier krijgen de rechter(s) en de officier van justitie het slachtoffer achter het strafdossier te zien en te horen. Dit kan een beter beeld geven over de ernst van de gevolgen van het strafbare feit. Het spreekrecht kan het slachtoffer helpen om het misdrijf te verwerken. Het slachtoffer mag gedurende vijftien minuten tijdens de zitting gebruik maken van zijn spreekrecht. Indien het slachtoffer toch besluit om geen verklaring af te leggen tijdens de zitting, is het te allen tijde mogelijk om van het spreekrecht af te zien.

3.2.6.2 De schriftelijke slachtofferverklaring

Naast het spreekrecht, heeft het slachtoffer ook de mogelijkheid om zijn verhaal op papier te zetten. Dit wordt ook wel de schriftelijke slachtofferverklaring genoemd. Het slachtoffer kan gebruik maken van een schriftelijke slachtofferverklaring, indien hij tijdens de zitting geen gebruik wil maken van het spreekrecht, maar wel graag zijn verhaal en de gevolgen van het misdrijf kenbaar wil maken. De schriftelijke verklaring van het slachtoffer wordt aan het strafdossier gevoegd. Het voordeel van een schriftelijke slachtofferverklaring is dat het slachtoffer niet aanwezig hoeft te zijn bij de zitting. Zowel de rechter, als de officier van justitie en (de advocaat van) de verdachte nemen voorafgaand aan de zitting kennis van de slachtofferverklaring.

Het spreekrecht kan worden gezien als het recht om gehoord te worden. Het slachtoffer krijgt namelijk de mogelijkheid om de gevolgen die het misdrijf teweeg hebben gebracht kenbaar te maken. Door het spreekrecht op te nemen in het Wetboek van Strafvordering is tevens voldaan aan de eisen in de Europese richtlijn. Hierin staat dat slachtoffers het recht hebben om gehoord te worden. Het recht om gehoord te worden is op grond van de Europese richtlijn een minimumvereiste voor de bescherming van slachtoffers.⁷⁴

3.2.7 Recht op bijwonen van de strafzaak

In het Wetboek van Strafvordering is verder geen bepaling opgenomen waarin staat dat een slachtoffer het recht heeft om de zitting bij te wonen. Dit kan men opmaken uit het feit dat de strafzittingen in het openbaar worden behandeld.⁷⁵ Een ieder mag de strafzitting bijwonen, dus ook het slachtoffer. De rechter kan bij het uitroepen van de zaak een gehele of een gedeeltelijke behandeling met gesloten deuren bevelen. De rechtbank kan dit bevel geven in het belang van de goede zeden, de openbare orde of de veiligheid van de staat. Daarnaast kan dit bevel worden gegeven indien de belangen van minderjarigen of de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de verdachte of andere procesdeelnemers dit eisen. Tevens kan de rechtbank behandeling met gesloten deuren bevelen indien openbaarheid naar oordeel van de rechtbank het belang van een goede rechtspleging zou schaden.⁷⁶ Indien de rechter het bevel tot behandeling achter gesloten deuren heeft gegeven, kan het slachtoffer op grond van de wet de voorzitter verzoeken om bijzondere toegang te verlenen.⁷⁷ De rechter zal bij de behandeling van dit verzoek een belangenafweging maken.

Uit de eerder genoemde Memorie van Toelichting is op te maken dat het niet wenselijk is dat het recht op bijwonen van de strafzaak voor slachtoffers wordt opgenomen in het Wetboek van Strafvordering. Dit zou er toe kunnen leiden dat de rechters een zaak

⁷⁴ Artikel 10 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

⁷⁵ Artikel 269 lid 1 eerste volzin Sv.

⁷⁶ Artikel 269 lid 2 tweede volzin Sv.

⁷⁷ Artikel 269 lid 4 Sv.

zouden moeten aanhouden als blijkt dat het slachtoffer, diens raadsman, gemachtigde of tolk niet aanwezig (kunnen) zijn op de zitting. Nu dit recht van het slachtoffer niet is gecodificeerd in het Wetboek van Strafvordering is het volgens de Raad voor de Rechtspraak toch mogelijk om de zaak, bij afwezigheid van het slachtoffer, aan te houden.⁷⁸ Het slachtoffer dient van te voren uitdrukkelijk aan te geven dat hij graag aanwezig wilt zijn bij de zitting voor de uitoefening van het spreekrecht of om zich als benadeelde partij te voegen in het strafproces. Het slachtoffer dient hiervoor een gemotiveerd verzoek tot uitstel of onverklaarbare afwezigheid aan te vragen. Indien het strafdossier een uitvoerige schriftelijke slachtofferverklaring of een volledig ingevuld voegingsformulier bevat, kan de rechter evenwel beslissen dat hij voldoende is ingelicht en dat hij de zaak niet zal aanhouden.

3.2.8 Klachtrecht

Op grond van de wet is de officier van justitie als enige belast met het vervolgen van strafbare feiten.⁷⁹ De term vervolgen wordt gebruikt ter aanduiding van een aantal activiteiten waarbij op vordering van de officier een rechter in de strafzaak wordt betrokken. De officier van justitie kan in bepaalde gevallen zelf een straf opleggen, zonder de zaak aan de rechter voor te leggen.⁸⁰ De officier kan dit doen door aan de verdachte een strafbeschikking uit te vaardigen.⁸¹ Het uitvaardigen van een strafbeschikking aan een verdachte is ook een vorm van vervolgen.

Zoals eerder vermeld, is de officier van justitie de enige die tot vervolging van strafbare feiten kan overgaan. Op grond van de wet kan het OM van vervolging afzien op gronden aan algemeen belang ontleend.⁸² Wanneer de officier van justitie besluit om een zaak niet verder te vervolgen en er wordt door het OM geen strafbeschikking of transactie aangeboden, dan wordt de zaak geseponereerd. De officier van justitie kan een zaak om zowel technische redenen als om beleidsredenen seponeren. Indien de officier van justitie besluit om de zaak te seponeren, de verdachte een transactie aan te bieden of een strafbeschikking op te leggen, wordt het slachtoffer hierover geïnformeerd. Tegen dit besluit kunnen slachtoffers beklag doen. Dit kan ook wel aangeduid worden met het klachtrecht. Het klachtrecht is een belangrijk recht voor slachtoffers. In artikel 12 Sv wordt het beklag over het niet vervolgen van strafzaken beschreven. Het klachtrecht wordt niet alleen door slachtoffers uitgeoefend. Op grond van artikel 12 Sv heeft namelijk iedere rechtstreekse belanghebbende de mogelijkheid om een klacht in te dienen over het niet vervolgen van het strafbaar feit of over het feit dat de vervolging plaatsvindt door middel van een strafbeschikking. Dit wordt ook wel een artikel 12 Sv-procedure genoemd.

In de Europese richtlijn komt het klachtrecht ook terug. Dit wordt ook wel rechten in geval van een beslissing tot niet-vervolg genoemd.⁸³

3.2.9 Beginselen van rechtspraak

In Nederland gelden er op grond van de Grondwet, enkele andere formele wetten en enkele verdragen een aantal eisen van fundamentele aard waar behoorlijke rechtspraak aan dient te voldoen. Deze eisen van fundamentele aard worden ook wel algemene beginselen van de rechtspraak genoemd. Volgens de literatuur zijn de algemene beginselen van de rechtspraak: een openbare terechtzitting, een in het openbaar gedane uitspraak, een onafhankelijke rechter, een onpartijdige rechter, een gemotiveerde uitspraak, beide partijen worden gehoord, de behandeling geschiedt binnen een redelijke

⁷⁸ Kamerstukken II. 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 12.

⁷⁹ Artikel 9 Sv.

⁸⁰ P.A.M. Mevis, *Captia Strafrecht*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2009, p. 127.

⁸¹ Art. 257a, lid 1 Sv.

⁸² Artikel 167, lid 2 en 242, lid 2 Sv.

⁸³ Artikel 11 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

termijn en de rechtspraak geschiedt door beroepsrechters.⁸⁴ Deze beginselen zijn tevens opgenomen in artikel 6 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM). Uit artikel 6 van het EVRM is op te maken dat deze beginselen eigenlijk bedoeld zijn voor de verdachte in de strafrechtelijke procedure. Gezien het feit dat het slachtoffer een procesdeelnemer is binnen de strafrechtelijke procedure, kan hieruit worden afgeleid dat het slachtoffer indirect ook recht heeft op de behandeling van de zaak, waarbij rekening wordt gehouden met de algemene beginselen van de rechtspraak.

3.3 Tussenconclusie

Het slachtoffer heeft op grond van het Wetboek van Strafvordering verschillende rechten in het strafproces. De wijze waarop aan deze rechten uitvoering wordt gegeven, is beschreven in de eerder genoemde Memorie van Toelichting betreffende de Wet versterking van de positie van het slachtoffer en beleidsregels van onder andere het OM, politie en de rechtbank. Uit hetgeen beschreven in dit hoofdstuk kan geconcludeerd worden dat een strafrechtelijke procedure de volgende waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer kent: het recht op correcte bejegening, het recht op informatie over het verloop van de strafrechtelijke procedure, het recht op informatie over de mogelijkheid tot het krijgen van een schadevergoeding, het recht op kennisneming en toevoeging van processtukken, het recht op rechtsbijstand, het recht om te worden bijgestaan door een tolk, spreekrecht, recht op het bijwonen van de strafzaak en klachtrecht. Uit deze verschillende rechten kunnen ook verschillende andere rechten van het slachtoffer worden afgeleid, zoals het recht om gehoord te worden, recht op het vermijden van een confrontatie met de verdachte en het recht op toegang tot slachtofferhulporganisaties. Daarnaast zijn indirect ook de algemene beginselen van de rechtspraak voor het slachtoffer in de strafzaak van toepassing.

⁸⁴ J.W.P. Verheugd, *Inleiding het in Nederlands recht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, p. 100 e.v.

4. Waarborgen voor het slachtoffer in de klachtenprocedure in vergelijking tot de strafrechtelijke procedure

In het vorige hoofdstuk is omschreven welke waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer de strafrechtelijke procedure kent. In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer de klachtenprocedure kent in vergelijking tot de strafrechtelijke procedure. Daarnaast wordt aangegeven welke knelpunten er zijn binnen de klachtenprocedure betreffende de waarborgen voor de rechten van het slachtoffer.

4.1 Correcte bejegening

In paragraaf 3.2.1 is aangegeven dat een slachtoffer in een strafproces het recht op correcte bejegening heeft. Tevens is uitgewerkt wat er onder correcte bejegening kan worden verstaan, namelijk: een respectvolle, tactvolle, geïndividualiseerde, professionele en niet-discriminerende behandeling van het slachtoffer. In de klachtenprocedure is dit recht niet expliciet opgenomen. Binnen de volgende subparagrafen wordt aangegeven op welke wijze de klagers op een respectvolle, tactvolle, geïndividualiseerde, professionele en niet-discriminerende manier worden behandeld.

4.1.1 Het slachtoffer staat centraal

In hoofdstuk 1 is het doel van de klachtenprocedure omschreven. Het doel van deze procedure is om de klager erkenning en rechtvaardigheid, hulpverlening en genoegdoening te bieden. Uit dit doel blijkt dat de klager binnen de klachtenprocedure centraal staat. Na het vernietigende rapport van de Commissie Deetman is er een flinke omslag geweest in de klachtenprocedure van de instantie Hulp & Recht.⁸⁵ Deze omslag heeft er ook toe geleid dat de klachtenprocedure is heringericht, waardoor de klager in de procedure centraal staat.⁸⁶ De instelling Hulp & Recht was er namelijk niet alleen voor klagers, maar ook voor plegers. Dat de klager in de klachtenprocedure centraal staat, blijkt ook uit het feit dat een klacht niet alleen door (ex)rechters, dus juristen, wordt behandeld, maar ook door deskundigen op het gebied van psychologie, kinderscherming, personeelswerk en onderwijs.⁸⁷ De klachtenprocedure is dus niet alleen bezig met het juridisch beoordelen van de klacht, maar er wordt ook aandacht besteed aan het proces van heling van de klager.⁸⁸

In tegenstelling tot de klachtenprocedure staat in een strafrechtelijke procedure niet het slachtoffer centraal, maar de verdachte. Het slachtoffer heeft in de strafrechtelijke procedure wel een sterkere rol gekregen dan voorheen, onder andere na de wetswijziging van het Wetboek van Strafvordering. Volgens Fred Teeven, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, heeft er in het werkveld van justitie langzamerhand een cultuuromslag plaatsgevonden als het gaat om de bejegening van het slachtoffer. Hierdoor staat het slachtoffer niet enkel op de zitting bij de rechter, maar ook in het werkveld van het OM steeds meer centraal.⁸⁹

Niet alleen de positie van het slachtoffer verschilt in de strafrechtelijke procedure, maar ook het doel. Het doel van het strafrecht is onder andere het voorkomen van eigenrichting en het bewaken van de veiligheid en het ordelijk verloop van de samenleving door

⁸⁵ W. Deetman e.a., *Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie*, Den Haag: 2010. <www.onderzoekrk.nl> via eerste onderzoek, eindrapport, achterliggende documentatie; geraadpleegd op 21 februari 2013.

⁸⁶ R.J.G. Bandell, *Wielen verwisselen onder een rijdende trein*, Rotterdam: 2011. <www.onderzoekrk.nl> via eerste onderzoek, eindrapport, achterliggende documentatie; geraadpleegd op 21 februari 2013.

⁸⁷ Artikel 15 Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

⁸⁸ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p. 19. <www.meldpuntmisbruikrk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

⁸⁹ Ministerie van Veiligheid en Justitie, 'Visiedocument: Recht doen aan slachtoffers', 's-Gravenhage:2013, p. 28.

bepaalde schadelijke en gevaarlijke menselijke gedragingen tegen te gaan door middel van vervolging en bestraffing.⁹⁰

Op dit onderdeel van correcte bejegening van het slachtoffer is dus een duidelijk verschil te zien tussen de twee procedures. In beide procedures staat een andere partij centraal, maar gezien de aard en het doel van de procedures is het verschil gerechtvaardigd.

4.1.2 Correcte bejegening bij het indienen van de klacht

Het seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk heeft vaak lang geleden plaatsgevonden. Het kan voorkomen dat een klager niet meer de exacte naam van de pleger van het seksueel misbruik weet. In dat geval kan de Klachtencommissie een onderzoek instellen om de naam van deze pleger te achterhalen.⁹¹ Op deze manier kan de Klachtencommissie de klager helpen om het klaagschrift compleet te maken. Dit kan worden gezien als het correct bejegenen van slachtoffers. Dit is overigens ook noodzakelijk. Zonder aangeklaagde kan men immers geen procedure starten. De correcte bejegening bij het indienen van de klacht komt overeen met de strafrechtelijke procedure.

In de 'Aanwijzing bejegening slachtoffers zedendelicten' wordt namelijk aangegeven op welke wijze de politie invulling geeft aan het recht op correcte bejegening van slachtoffers van zedendelicten en op welke wijze het slachtoffer correct wordt bejegend tijdens het doen van aangifte.⁹² Daarnaast is, op grond van artikel 148 Sv, de officier van justitie belast met de opsporing van strafbare feiten. Als vertegenwoordiger van het OM leidt de officier van justitie het opsporingsonderzoek. De officier van justitie doet onderzoek naar strafbare feiten en de persoon van de verdachte. De officier van justitie verzamelt zo veel mogelijk informatie dat, op grond van artikel 339 Sv, als wettig bewijs kan dienen, zodat de verdachte veroordeeld kan worden.

4.1.3 Waarborgen voor anonimiteit

Tijdens de gehele klachtenprocedure wordt geprobeerd om de anonimiteit van klager en aangeklaagde zo veel mogelijk te waarborgen door de publicaties van de adviezen op de website van het Meldpunt te anonimiseren.⁹³ Daarnaast wordt ook de anonimiteit gewaarborgd door de zittingen niet in het openbaar te behandelen.⁹⁴

In het strafrecht zijn de zittingen in het kader van openbaarheid en transparantie juist wel openbaar.⁹⁵ Op grond van artikel 269 lid 1 Sv, kan de rechter besluiten om de strafzaak geheel of gedeeltelijk achter gesloten deuren te behandelen. Dit verschil in de procedures is gezien de aard van de klachtenprocedure gerechtvaardigd. In de klachtenprocedure staat het belang van zowel de klager als de aangeklaagde voorop. In de strafrechtelijke procedure staat in beginsel het belang van een goede rechtspleging voorop, welke in beginsel gediend is met een openbare behandeling.

Daarnaast heeft het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure de mogelijkheid om anoniem aangifte te doen. Dit kan volgens de politie alleen in uitzonderlijke en bedreigende situaties.⁹⁶ Indien dit niet het geval is, maar er wel een reële angst voor de verdachte bestaat, heeft het slachtoffer de mogelijkheid om in de aangifte niet zijn eigen adres op te geven, maar het adres van het politiebureau. Het slachtoffer dient dan wel zijn

⁹⁰ C. Kelk, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 1 en 3.

⁹¹ Artikel 3, lid 3 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁹² Zie aanwijzing van het College van procureurs-generaal van 16 februari 1999, *Stcrt.* 1999, 174.

⁹³ Artikel 18, lid 6 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁹⁴ Artikel 16 lid 1 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁹⁵ Artikel 269 lid 1 Sv.

⁹⁶ 'Aangifte doen' <<http://www.politie.nl/onderwerpen/aangifte-doen.html>>, geraadpleegd op 23 april 2013.

eigen naam op te geven. In de klachtenprocedure heeft een klager deze mogelijkheid niet. Het klaagschrift dient namelijk te worden voorzien van de naam, voornamen en geboortedatum van de klager.⁹⁷ Een afschrift van het klaagschrift wordt naar de aangeklaagde en de kerkelijke gezagsdrager van aangeklaagde verzonden.⁹⁸ De klager of de kerkelijke gezagsdrager dienen een verweerschrift in. Voor het schrijven van een verweerschrift is het noodzakelijk dat de wederpartij op de hoogte is van de naam en geboortedatum van de klager. Het seksueel misbruik heeft vaak vele jaren geleden plaatsgevonden. De aangeklaagde kan zich niet op de juiste wijze verweren wanneer hij niet weet wie de klager is en evenmin kan hij controleren of de klager in de gestelde periode verblijf heeft gehad in een instelling waarbij het kerkelijk gezag betrokken is/was.

4.1.4 Recht op slachtofferzorg

Tijdens de klachtenprocedure heeft de klager het recht op slachtofferzorg. Zowel melders als klagers die zich tot het Meldpunt richten, komen in aanmerking voor een eerste intakegesprek. Dit intakegesprek wordt gehouden door vertrouwenspersonen die via het Meldpunt worden toegewezen. Deze vertrouwenspersonen inventariseren bij het eerste intakegesprek de hulpbehoefte van de misbruikslachtoffers.⁹⁹ Daarna hebben vertrouwenspersonen de taak om gedurende een bepaalde periode gesprekken te voeren met de misbruikslachtoffers. De hulpvraag kan inhouden dat men het verhaal kwijt wil en een luisterend oor nodig heeft. Anderen zoeken juist hulp bij de verwerking van het seksueel misbruik.¹⁰⁰ Indien melders/klagers aangeven dat zij behoefte hebben aan verdere hulp, worden zij doorverwezen naar hulpverlening op maat. Het Meldpunt heeft een netwerk van specialisten (psychiaters en psychologen) op het gebied van seksueel misbruik. De kosten worden in principe gedekt door de verzekering. De eigen bijdrage wordt vergoed door het Meldpunt.¹⁰¹ In dit opzicht vertoont de klachtenprocedure ook overeenkomsten met de strafrechtelijke procedure. In de strafrechtelijke procedure zorgt het OM namelijk voor de verwijzingen naar instanties voor slachtofferhulp, ongeacht of er aangifte is gedaan of een verdachte is gevonden. Volgens de Memorie van Toelichting betreffende de Wet versterking van de positie van het slachtoffer is de hoofdofficier van justitie verantwoordelijk voor de correcte bejegening van het slachtoffer en voor een goede uitvoering van slachtofferzorg op het parket.¹⁰²

4.1.5 Recht om de confrontatie met aangeklaagde te vermijden

De klager heeft tijdens de klachtenprocedure het recht om confrontatie met de aangeklaagde te vermijden. De eerste ontmoeting tussen klager en aangeklaagde vindt meestal plaats tijdens de hoorzitting. Bij aanvang van deze hoorzitting worden klager en aangeklaagde naar aparte wachtruimten begeleid, zodat er geen confrontatie plaats hoeft te vinden. Tijdens de zitting is er juist wel sprake van confrontatie. Om ook deze confrontatie te voorkomen, kunnen partijen of hun vertegenwoordiging een verzoek indienen om de klager en de aangeklaagde apart van elkaar te horen.

Tijdens de zitting zitten de partijen naast elkaar aan een lange tafel. Partijen mogen vaak zelf weten op welke volgorde zij plaatsnemen, maar bepaalde voorzitters wijzen de zitplaatsen aan. Zo kan het wel eens voorkomen dat de klager direct naast de aangeklaagde zit. Dit kan voor klagers erg onaangenaam zijn. Daarom wordt dit punt als

⁹⁷ Artikel 3, lid 1 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁹⁸ Artikel 3, lid 5 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

⁹⁹ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p. 9 <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

¹⁰⁰ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p. 14. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

¹⁰¹ Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011, p. 14. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

¹⁰² Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3, p. 18.

een knelpunt binnen de procedure ervaren.¹⁰³ Volgens de Juridisch secretaris van de Klachtencommissie is bewust voor deze setting gekozen om een sfeer van een gesprek te creëren. Uit een van de interviews is echter naar voren gekomen dat, volgens de stichting KLOKK, er juist geen sprake van een gespreks sfeer is. In deze setting kunnen klagers en aangeklaagden elkaar niet aankijken.¹⁰⁴ Zowel de sfeer van de zitting als de zitplaats van de partijen wordt door informanten als een knelpunt ervaren. Het volledige interview met de voorzitter van de stichting KLOKK is terug te vinden in bijlage 3.

Ook op dit onderdeel zijn er overeenkomsten met de strafrechtelijke procedure. Om de confrontatie met de verdachte te vermijden, wordt voorafgaand aan de strafrechtelijke procedure op een soortgelijke wijze gehandeld. Op grond van de 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers' wordt aan slachtoffers de mogelijkheid geboden om gebruik te maken van aparte wachtruimten voorafgaand aan de zitting en van de publieke tribune tijdens de zitting. Tevens wordt het slachtoffer begeleid naar een vooraf afgesproken vaste plek in de zittingszaal, waarbij direct contact met de verdachte wordt vermeden.¹⁰⁵ Daarnaast kan het slachtoffer, indien hij als getuige dient te verschijnen, voorafgaand aan de zitting de officier van justitie vragen of hij de rechter wil verzoeken de verdachte te laten verwijderen tijdens zijn getuigenverhoor.¹⁰⁶

4.1.6 Correcte bejegening tijdens de zitting

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat de klager tijdens de verschillende fasen van de klachtenprocedure recht heeft op correcte bejegening, dus ook tijdens de zitting. Tijdens de zitting hebben de leden van de kamer de taak om het slachtoffer correct te bejegenen. Op dit punt zijn ook overeenkomsten met het strafrecht. Tijdens een strafrechtelijke zitting heeft de rechter namelijk de taak om het slachtoffer correct te bejegenen.¹⁰⁷

Uit interviews is naar voren gekomen dat de correcte bejegening tijdens de zitting in een aantal gevallen als een knelpunt kan worden beschouwd. Het kan voorkomen dat aangeklaagden zich tijdens de zitting niet correct gedragen door bijvoorbeeld de klager uit te maken voor leugenaar of door suggestieve vragen te stellen. Volgens KLOKK wijzen de leden van de kamer de aangeklaagden niet altijd terecht wanneer dit gebeurt. Daarnaast wordt het niet meewerken van aangeklaagden of de kerkelijke gezagsdrager tijdens de procedure ervaren als een knelpunt. Het komt namelijk wel eens voor dat aangeklaagden of de kerkelijke gezagsdrager zwaar verweer te voeren. Tot slot schiet de correcte bejegening tijdens de zitting te kort, omdat de leden van de kamer vaak op moeilijke onderwerpen doorvragen om bepaalde feiten naar boven te halen.¹⁰⁸ Volgens de Juridisch secretaris van de Klachtencommissie klopt het dat een aantal levende aangeklaagden stevig verweer voert, al dan niet met een strafrechtadvocaat, maar de voorzitters doen erg hun best om de zitting goed te laten verlopen. Er wordt, volgens de Juridisch secretaris van de Klachtencommissie, juist wel aan de aangeklaagden en/of zijn advocaat gevraagd de toon te matigen indien de klager niet correct wordt bejegend. Daarnaast wordt aan de partijen uitgelegd dat er vervelende vragen gesteld kunnen worden en waarom deze vragen gesteld worden. In een aantal gevallen is het nodig om de details boven water te krijgen, voordat een klacht gegrond kan worden verklaard.¹⁰⁹

¹⁰³ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

¹⁰⁴ Zie bijlage 3: Interview informant 3; Zie ook bijlage 2: Interview informant 2.

¹⁰⁵ Raad voor de rechtspraak, 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers', p. 11. <www.rechtspraak.nl> zoek op *verblijfsomgeving slachtoffers*; geraadpleegd op 10 april 2013.

¹⁰⁶ 'U bent getuigen in een strafproces' <www.rechtspraak.nl/Naar-de-rechter/Strafrechter/Pages/U-bent-getuige-in-een-strafproces.aspx>, geraadpleegd op 8 mei 2013.

¹⁰⁷ Artikel 288a lid 2 Sv.

¹⁰⁸ Zie bijlage 3: Interview met informant 3.

¹⁰⁹ Zie bijlage 2: Interview met informant 2.

4.1.7 Een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht

In de klachtenprocedure wordt niet expliciet vermeld dat de klager recht heeft op een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht. De onafhankelijkheid van de Stichting ten overstaan van de kerk kan worden afgeleid uit verschillende bepalingen in de Statuten.¹¹⁰ In deze bepalingen is opgenomen dat de verschillende organen van de Stichting onafhankelijk functioneren van de kerk. Daarnaast kan de onpartijdigheid van de Klachtencommissie worden afgeleid uit het feit dat de partijen de mogelijkheid hebben om een lid van de kamer te wraken. Tevens kunnen de leden van de kamer zichzelf verschonen indien er feiten en/of omstandigheden zijn waaruit blijkt dat de onpartijdigheid niet verzekerd is.¹¹¹ De onafhankelijkheid van de stichting Beheer & Toezicht is echter niet helemaal zuiver. De Nederlandse Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen financieren namelijk de Stichting Beheer & Toezicht. Dit zou een schijn van partijdigheid kunnen opweken. Dit heeft echter geen grote gevolgen voor de onafhankelijkheid en partijdigheid van de Stichting. De Stichting Beheer & Toezicht houdt zich beleidsmatig namelijk niet bezig met de werkzaamheden van zijn organen.

Op het gebied van een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht zijn er een aantal knelpunten. Het komt wel eens voor dat er een lid van de behandelend kamer tevens lid is van de rooms-katholieke kerk. Dit straalt niet uit dat de Klachtencommissie onafhankelijk is van de kerk. Daarnaast komt het regelmatig voor dat de kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde, namens de aangeklaagde, verweer voert. Dit, terwijl de kerkelijke gezagsdrager de uiteindelijke beslissing neemt over de gegrondheid van de klacht. Dit straalt eveneens geen onafhankelijkheid uit. De niet-onafhankelijkheid van de bij de Stichting betrokken vertrouwenspersonen wordt ook als knelpunt ervaren. Volgens KLOKK vormen de vertrouwenspersonen tijdens het gesprek met het slachtoffer een bepaald beeld over de zaak. Zij vullen tijdens de gesprekken als het ware al in wat er gebeurd is. Dit gebeurt soms ongevraagd. Ook zou er door een vertrouwenspersoon wel eens gezegd worden dat de psychische klachten van slachtoffers al in hun jeugd zijn ontstaan voordat het misbruik is begonnen.¹¹² De Juridisch secretaris van de Klachtencommissie herkent dit echter niet. De vertrouwenspersonen hebben de duidelijke instructie gekregen om zich niet bezig te houden met de juridische kant van de melding of klacht. Daarnaast is er geen geval bekend waarbij de vertrouwenspersoon voor het slachtoffer heeft ingevuld wat er in het verleden is gebeurd of dat de psychische klachten zijn ontstaan voor het misbruik heeft plaatsgevonden.¹¹³

In vergelijking tot de klachtenprocedure, wordt in het strafrecht de rechterlijke onpartijdigheid en onafhankelijkheid als zeer belangrijke uitgangspunt gezien. In artikel 6 EVRM is aangegeven dat een ieder tegen wie vervolging wordt ingesteld, recht heeft op een onafhankelijke en onpartijdig gerecht dat de zaak behandelt. Daarnaast is een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de zaak een vereiste in de algemene beginselen van de rechtspraak. In Nederland wordt de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechtspraak op verschillende wijze gewaarborgd. De onafhankelijkheid wordt gewaarborgd door de positie van de rechter in de wet vast te leggen.¹¹⁴ Daarnaast worden de leden van de rechterlijke macht die met rechtspraak zijn belast, voor het leven benoemd.¹¹⁵ Door deze regelingen in de grondwet op te nemen, kan worden voorkomen dat de overheid druk kan uitoefenen op de rechter door bijvoorbeeld te dreigen om hem te ontslaan. De rechter is bij het uitvoeren van zijn taak

¹¹⁰ Artikel 14 lid 1, artikel 15 lid 1, Artikel 17 lid 1 Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

¹¹¹ Artikel 14 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

¹¹² Zie bijlage 3: Interview met informant 3.

¹¹³ Zie bijlage 2: Interview met informant 2.

¹¹⁴ Artikel 117 lid 4 Grondwet.

¹¹⁵ Artikel 117 lid 1 Grondwet.

niet ondergeschikt aan de overheid.¹¹⁶ De onpartijdigheid wordt in de rechtspraak gewaarborgd door het afleggen van een eed door de rechters, waarin zij beloven bij het uitvoeren van hun taak eerlijk, nauwgezet en onpartijdig te zijn. Daarnaast kan de rechter op verzoek van de verdachte of het OM gewraakt worden indien uit feiten of omstandigheden blijkt dat de zaak niet onpartijdig beoordeeld kan worden. Tevens heeft de rechter onder dezelfde omstandigheden de mogelijkheid om zichzelf te verschonen.¹¹⁷

De correcte bejegening met betrekking tot de partijdigheid en onafhankelijkheid binnen de klachtenprocedure komt grotendeels overeen met de strafrechtelijke procedure, maar uit de literatuur en het EVRM blijkt dat in een proces bij de (straf)rechter hier een groter belang aan wordt gehecht. De rechters in de strafrechtelijke procedure kunnen namelijk vrijheidsstraffen of ander maatregelen opleggen die een grote impact kunnen hebben op het leven van de verdachte. Daarom is het verschil tussen de beide procedures gerechtvaardigd.

4.2 Klacht tegen overleden persoon

Uit artikel 4 van de klachtenprocedure kan afgeleid worden dat een klager een klacht kan indienen tegen een overleden persoon. In dit artikel staat namelijk dat indien een aangeklaagde overleden is, de kerkelijke gezagsdrager in zijn plaats een verweerschrift schrijft. Dit is voor klagers een belangrijk recht. Het seksueel misbruik heeft vaak tientallen jaren geleden plaatsgevonden. Veel aangeklaagden zijn inmiddels overleden. In het strafrecht is het echter onmogelijk om een overleden verdachte te vervolgen. Op grond van artikel 69 Sv vervalt het recht tot strafvordering door de dood van de verdachte. Gezien het doel van de klachtenprocedure, erkenning en rechtvaardigheid, hulpverlening en genoegdoening, is dit verschil tussen beide procedures gerechtvaardigd. Wanneer een klager dit recht namelijk niet zou hebben, dan zouden er heel weinig slachtoffers erkenning en rechtvaardigheid en genoegdoening kunnen krijgen.

4.3 Het recht op informatie over de procedure

Partijen hebben in de klachtenprocedure het recht om geïnformeerd te worden over het verloop van de procedure. Dat partijen dit recht hebben, blijkt uit verschillende artikelen uit de klachtenprocedure.¹¹⁸ In deze artikelen komt namelijk steeds terug dat partijen op verschillende momenten worden geïnformeerd over de stand van zaken. Op verschillende momenten tijdens de klachtenprocedure worden er belangrijke beslissingen genomen, bijvoorbeeld een beslissing op het verzoek tot wraking of verschoning, een beslissing over de gegrondheid van de klacht in de vorm van een advies, beslissing op het bezwaar tegen het advies van de kamer, de uiteindelijke beslissing van de kerkelijke gezagsdrager over het advies van de kamer en het besluit over een herzieningsverzoek. Een aantal van deze beslissingen vindt incidenteel plaats, maar over alle beslissingen die de kamer neemt, worden de partijen geïnformeerd.¹¹⁹ Tot slot wordt de klager geïnformeerd over de aanvang van de zitting. De klager krijgt informatie over de plaats, de dag en het uur van de zitting.¹²⁰ Tevens krijgt de klager informatie over de samenstelling van de kamer die de klacht zal behandelen.

In paragraaf 3.2.2 is te lezen dat het slachtoffer in het strafrecht, op grond van artikel 51, lid 3 Sv, recht heeft op informatie over de procedure. Het slachtoffer wordt in een strafrechtelijke procedure meerdere keren geïnformeerd over de verloop van de zaak en

¹¹⁶ J.W.P. Verheugd, *Inleiding het in Nederlands recht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, p. 102 en 103.

¹¹⁷ Artikel 512 Sv; Artikel 517 lid 1 Sv.

¹¹⁸ Artikel 6 lid 1 en artikel 12 lid 1 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

¹¹⁹ Artikel 14 lid 6, artikel 15 lid 5, artikel 18 lid 1, artikel 21 lid 1 en artikel 22 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

¹²⁰ Artikel 13 lid 1 en 4 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

over de beslissingen die de officier van justitie tijdens de gehele procedure maakt. Het slachtoffer heeft dus zowel in de klachtenprocedure als in de strafrechtelijke procedure het recht om geïnformeerd te worden.

4.4 Recht op informatie over de mogelijkheden van schadevergoeding

In de klachtenprocedure heeft het slachtoffer het recht om geïnformeerd te worden over de mogelijkheden van een schadevergoeding. Dit blijkt uit artikel 19 lid 4 klachtenprocedure. Als de klacht door de kerkelijke gezagsdrager gegrond wordt verklaard, wordt de klager over geïnformeerd over het ontvangen van een financiële genoegdoening. De kerkelijke gezagsdrager geeft aan dat de klager voor de financiële genoegdoening terecht kan bij de Compensatiecommissie. De voorzitter van de Klachtencommissie ziet erop toe dat de klager over de mogelijkheid van een financiële vergoeding wordt geïnformeerd.

Slachtoffers hebben in de strafrechtelijke procedure ook het recht op informatie over de mogelijkheden van de schadevergoeding. Dit recht is opgenomen in artikel 51a, lid 4 Sv. Slachtoffers hebben dus zowel in de klachtenprocedure als in de strafrechtelijke procedure het recht om geïnformeerd te worden over de mogelijkheden van een schadevergoeding.

4.5 Recht op kennisneming en toevoeging van processtukken

In de klachtenprocedure heeft de klager het recht kennis te nemen van processtukken uit het dossier en processtukken toe te voegen aan het dossier. Op grond van artikel 9 klachtenprocedure worden alle op de zaak betrekking hebbende stukken die na het indienen van het klaagschrift worden ontvangen, toegevoegd aan het dossier. Van deze stukken wordt er een afschrift verzonden aan de wederpartij. Daarnaast krijgen de partijen ook afschriften van de verschillende beslissingen die door de Klachtencommissie worden genomen, zoals het advies, de beslissing op bezwaar en de beslissing van de kerkelijke gezagsdrager naar aanleiding van het advies. Niet in alle gevallen heeft de klager het recht om alle stukken in te zien. Het gaat dan niet om processtukken uit het dossier, maar eventuele bewijsmiddelen uit de kerkelijke archieven. De klager heeft namelijk geen toegang tot deze archieven. De Commissie Deetman, die tijdens zijn onderzoeken ook meldingen van slachtoffers heeft onderzocht, had wel toegang tot de kerkelijke archieven. De Commissie Deetman heeft tijdens zijn onderzoek deze meldingen onderzocht in de kerkelijke archieven. De juridisch adviseurs krijgen, zonder toestemming van de melder, echter geen toegang tot de informatie uit deze melding en enkel het feit dat er een melding is gedaan tegen dezelfde persoon kan niet dienen als steunbewijs. Dit wordt in de procedure als een knelpunt ervaren.¹²¹ Daarnaast is uit onderzoek naar voren gekomen dat het Meldpunt niet altijd meewerkt aan het verzamelen van steunbewijs. De klachten die door Hulp & Recht gegrond zijn verklaard, worden namelijk niet als steunbewijs gebruikt in nieuwe zaken. Volgens KLOKK komt hier de laatste tijd wel verandering in.¹²² Het standpunt van de Stichting Beheer & Toezicht hierin is dat het Meldpunt juist wel actief mee werkt aan het verzamelen van steunbewijs.¹²³

De klachtenprocedure vertoont op dit onderdeel overeenkomsten met de strafrechtelijke procedure. Deze rechten voor het slachtoffer zijn vastgelegd in artikel 51b Sv. Het slachtoffer heeft in de strafrechtelijke procedure niet altijd de mogelijkheid om deze rechten uit te oefenen. De officier van justitie kan dit recht namelijk beperken door het kennisnemen en toevoeging van processtukken in bepaalde gevallen te weigeren.

¹²¹ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

¹²² Zie bijlage 3: Interview informant 3.

¹²³ Zie bijlage 2: Interview informant 2.

4.6 Recht op kosteloze rechtsbijstand en een tolk

Op grond van artikel 2 lid 3 van de klachtenprocedure kan het slachtoffer, indien hij dit wenst, bij het voorbereiden van een klacht en tijdens het doorlopen van de procedure worden bijgestaan door een juridisch adviseur van het Meldpunt. Deze juridische adviseurs zijn in veel gevallen advocaten. Er zijn, in tegenstelling tot het strafrecht, geen voorwaarden verbonden aan het recht op kosteloze rechtsbijstand door een juridisch adviseur via het Meldpunt. Indien een klager wordt bijgestaan door een advocaat die hij zelf heeft uitgekozen, komen de kosten voor zijn eigen rekening. Het recht op bijstand van een tolk is niet expliciet vermeld in de regeling van de klachtenprocedure. In de praktijk komt het waarschijnlijk niet vaak voor dat er door de klager gebruik wordt gemaakt van een tolk, maar mocht dit het geval zijn, dan zal het Meldpunt, dan wel de kerkelijke gezagsdrager de kosten hiervoor dragen.¹²⁴

De klachtenprocedure vertoont ook op dit onderdeel overeenkomsten met de strafrechtelijke procedure. In de strafrechtelijke procedure heeft het slachtoffer ook recht op kosteloze rechtsbijstand en bijstand door een tolk.¹²⁵ In paragraaf 3.2.5 wordt dit uitgebreid beschreven.

4.7 Het recht om gehoord te worden

In de klachtenprocedure komt het spreekrecht en het recht om gehoord te worden logischerwijs voort uit het feit dat de klager in deze procedure een volwaardige procespartij is. Daarnaast vloeit dit recht voort uit artikel 16 lid 3 klachtenprocedure. In dit artikel wordt vermeld dat de partijen de gelegenheid krijgen om hun belangen tijdens de hoorzitting voor te dragen. Tijdens de zitting krijgt de klager de mogelijkheid om de inhoud van zijn klacht toe te lichten. Het is mogelijk dat door de kamer vragen worden gesteld over de periode van het misbruik, de frequentie daarvan en het gevolg van het misbruik op het leven van de klager. Na de klager krijgt de aangeklaagde het woord. De klager heeft hierna de mogelijkheid om nog eens te reageren op hetgeen de aangeklaagde ter zitting heeft verklaard.

In een strafrechtelijke procedure heeft een slachtoffer, op grond van artikel 51e Sv, in bepaalde gevallen de mogelijkheid om gebruik te maken van het spreekrecht. Door de invoering van het spreekrecht maakt het recht om gehoord te worden een verkapt onderdeel uit van bovengenoemd wetsartikel.

Een duidelijk verschil tussen de twee procedures is dat het slachtoffer in een strafrechtelijke procedure zich tijdens de zitting niet mag uitlaten over en tegen de verdachte, het ten laste gelegde feit en de straf.¹²⁶ Een slachtoffer mag zich enkel uitlaten over de gevolgen die het misdrijf op zijn leven heeft gehad. In de klachtenprocedure mag een slachtoffer zich juist wel uitlaten over de deze onderwerpen. In bijlage 4 is een advies van de klachtencommissie gevoegd. Hieruit is op te maken dat het slachtoffer en zijn juridisch adviseur zich mogen uitspreken over hetgeen zij eisen in de zaak. In de zaak die in de bijlage is gevoegd, wordt aangegeven dat de klager hoopt op begrip, erkenning, en excuses van het Kerkelijk Instituut. Tevens wenst de klager een vergoeding voor materiële en immateriële schade.¹²⁷

4.8 Recht op bijwonen van de zaak

In de klachtenprocedure kan het recht op het bijwonen van de zaak worden afgeleid uit het feit dat de klager een volwaardige procespartij is, waardoor hij automatisch toegang heeft tot de zitting. De zitting van de Klachtencommissie is niet voor ander publiek

¹²⁴ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

¹²⁵ Artikel 51c Sv jo artikel 44 Wet op de Rechtsbijstand jo artikel 3 Wet schadefonds geweldsmisdrijven.

¹²⁶ S. Leferink, Slachtofferrechten, doen ze recht aan slachtoffers? (voor Slachtofferhulp Nederland), Utrecht: 2012, p. 6.

¹²⁷ Klachtencommissie, advies van 22 november 2012, zaaknr. T 456, <www.meldpuntrk.nl> op de website bekend als nr: 20121122K2011T456 onder de maand november van 2012; geraadpleegd op 29 mei 2013. Zie ook bijlage 4.

openbaar. Daarnaast kan dit recht afgeleid worden uit artikel 13 lid 4 klachtenprocedure, waarin wordt aangegeven dat zowel de klager als de aangeklaagde ten minste twee weken voorafgaand aan de zitting worden uitgenodigd voor de mondelinge behandeling van de zaak. In het strafrecht is het recht op het bijwonen van een zitting afgeleid uit het feit dat de zittingen in beginsel openbaar zijn.

De verschillen tussen de klachtenprocedure en de strafrechtelijke procedure, op het gebied van het recht om gehoord te worden en het recht om het bijwonen van de zaak, zijn gezien de aard van de procedure gerechtvaardigd. De klager is in de klachtenprocedure namelijk een volwaardige procespartij, in tegenstelling tot het strafrecht.

4.9 Het aannemelijk maken van het misbruik

Om een klacht gegrond te verklaren dient het voor de Klachtencommissie voldoende aannemelijk te zijn dat er seksueel misbruik heeft plaatsgevonden. Er moet naast het verhaal van de klager ook ondersteunend bewijs zijn, zoals verklaringen van andere klagers, hulpverleners van de klager, een psychiater van de klager of van iemand tegen wie de klager ooit over het misbruik heeft verklaard. Daarnaast zou een al eerder gegrond verklaarde klacht tegen dezelfde aangeklaagde of een bekentenis van de aanklager zelf, ook als bewijs kunnen dienen. De leden van de behandelend kamer beoordelen dit bewijs. Er is in de klachtenprocedure wel een bepaald minimum, namelijk dat een klacht niet gegrond kan worden verklaard enkel op het verhaal van de klager.

Zoals eerder in paragraaf 4.5 is aangegeven, wordt het als een knelpunt ervaren dat een enkel melding van een slachtoffer niet kan worden gebruikt als steunbewijs. Volgens de juridisch adviseur, die in het kader van dit onderzoek is geïnterviewd, zou dit wel moeten. Met name de meldingen die door de Commissie Deetman in de kerkelijke archieven zijn onderzocht. Het slachtoffer heeft, zoals eerder in paragraaf 4.5 is gemeld, zelf geen toegang tot de kerkelijke archieven en kan derhalve zelf de melding niet onderzoeken.¹²⁸

In de strafrechtelijke procedure worden andere eisen gesteld aan bewijsmiddelen. Op grond van artikel 338 Sv dient het bewijs niet alleen wettig te zijn, maar het bewijs dient de rechter ook te overtuigen. Dit wordt ook wel het negatief-wettelijk bewijsstelsel genoemd. In artikel 339 Sv wordt een limitatieve opsomming gegeven van wettige bewijsmiddelen. Tevens moet in het strafrecht een minimum aan bewijsmiddelen zijn om een verdachte te kunnen veroordelen. Voorbeelden hiervan zijn dat de verdachte niet enkel op basis van zijn bekentenis veroordeeld kan worden. Tevens kan een verdachte niet veroordeeld worden op grond van een verklaring van één getuige.¹²⁹ Er dienen dus naast deze wettige bewijsmiddelen ook ander wettige bewijzen te zijn. Ook deze verschillen tussen de klachtenprocedure en de strafrechtelijke procedure zijn gezien de aard en het doel gerechtvaardigd. Een veroordeling in het strafrecht heeft, gezien de aard van de straffen, grotere gevolgen voor de verdachte dan in de klachtenprocedure.

4.10 Motivering van het vonnis

Op grond van artikel 18 lid 1 van de klachtenprocedure dient het advies met redenen omkleed te zijn. Dit is niet altijd het geval. In het advies van de klachtencommissie wordt niet altijd voldoende gemotiveerd op grond van welke (steun)bewijzen bepaalde feiten gegrond, dan wel ongegrond zijn verklaard. Het advies van de Klachtencommissie dat in bijlage 4 is gevoegd, kan hier goed als voorbeeld dienen. Onder punt 4.3 van het advies wordt aangegeven dat het voor de Klachtencommissie aannemelijk is geworden dat de verschillende seksuele handelingen hebben plaatsgevonden. Daarnaast wordt aangegeven dat de poging tot verkrachting van klager niet aannemelijk is gemaakt. Er

¹²⁸ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

¹²⁹ Artikel 341 lid 4 Sv; Artikel 342 lid 2 Sv.

wordt echter niet aangegeven waarom de Klachtencommissie het niet aannemelijk acht dat de verkrachting heeft plaatsgevonden.¹³⁰ Dit wordt als een knelpunt binnen de procedure ervaren.¹³¹ Het motiveren van het advies is van belang, omdat er in de klachtenprocedure geen mogelijkheid voor hoger beroep bestaat waar de klager om een herbeoordeling zou kunnen vragen. Daarnaast is het voor een klager, bij een onvoldoende gemotiveerd advies, moeilijker om zich bij de beslissing van de Klachtencommissie neer te leggen. Volgens de Juridisch secretaris van de Klachtencommissie klopt het dat er niet altijd voldoende wordt gemotiveerd. Een keer per maand komen alle voorzitters van de kamers bij elkaar. De adviezen worden dan door de voorzitters bekeken en bekritiseerd. Op deze manier probeert men één lijn te vormen in het geven van adviezen.¹³²

In het strafrecht is de rechter verplicht om zijn beslissing te motiveren.¹³³ De rechter dient aan te geven op welke gronden zijn beslissing rust. Op deze wijze geeft de rechter verantwoording af over de inhoud van zijn beslissing. Daarnaast is het motiveren van de uitspraak een algemeen beginsel van rechtspraak. Ook wordt dit beginsel genoemd in artikel 6 EVRM. Tevens levert het ontbreken van een deugdelijke motivering bij de Hoge Raad een vormverzuim op dat leidt tot vernietiging van de beslissing op grond van artikel 79 lid 1 Wet op de rechterlijke organisatie.¹³⁴

In de klachtenprocedure wordt er minder gewicht toegekend aan het motiveringsbeginsel in vergelijking tot het strafrecht. Dit blijkt uit een interview met een juridisch adviseur van een klager. De juridisch adviseur heeft in de eerder genoemde zaak, die is opgenomen in bijlage 4, bezwaar ingediend tegen het advies van de Klachtencommissie. In de beslissing op het bezwaar is opgenomen dat slechts indien de bijzondere kamer tot het oordeel komt dat de Klachtencommissie in redelijkheid het bewijs niet heeft kunnen waarderen zoals zij gedaan heeft, er sprake is van schending van een algemeen beginsel van behoorlijke klachtenbehandeling, waarbij de motivering van het bewijsoordeel van de Klachtencommissie mede van belang is. In deze zaak achtte de bijzondere kamer het bewijs wat betreft de gestelde poging tot verkrachting onvoldoende. Tevens was de bijzondere kamer van mening dat dit oordeel voldoende gemotiveerd is.¹³⁵ Uit deze zaak blijkt dan ook dat gebreken aan de motivering op zich geen schending inhoudt van de algemene beginselen van behoorlijke klachtbehandeling. Om deze reden is het verschil tussen beide procedures niet gerechtvaardigd.

4.11 Recht op een verzoek tot herziening

Partijen hebben op grond van artikel 22 lid 1 klachtenprocedure, de mogelijkheid om een verzoek in te dienen voor een herziening van het advies van de Klachtencommissie. Dit kan indien er nieuwe feiten of omstandigheden zijn, dan wel feiten of omstandigheden die om een of andere redenen bij het eerdere advies niet zijn meegenomen in de beoordeling. In veel gevallen heeft het seksueel misbruik enkele tientallen jaren geleden plaatsgevonden. Daardoor kan het erg moeilijk zijn om bewijs over het misbruik te kunnen vinden. Om deze reden kan het voor een klager belangrijk zijn dat er een mogelijkheid bestaat dat de zaak opnieuw behandeld kan worden. Hiervoor dient de Klachtencommissie het verzoek tot herziening wel eerst gegrond te verklaren.

In tegenstelling tot de klachtenprocedure is het voor het slachtoffer niet mogelijk om in een strafrechtelijke procedure om een herziening te vragen. Enkel het College van

¹³⁰ Klachtencommissie, advies van 22 november 2012, zaaknr. T 456, <www.meldpuntrkk.nl> op de website bekend als nr: 20121122K2011T456 onder de maand november van 2012; geraadpleegd op 29 mei 2013. Zie ook bijlage 4.

¹³¹ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

¹³² Zie bijlage 2: Interview informant 2.

¹³³ Artikel 120 Grondwet; Artikel 359 Sv.

¹³⁴ J.W.P. Verheugd, *Inleiding het in Nederlands recht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, p. 104.

¹³⁵ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

procureurs-generaal of een veroordeelde kan een verzoek tot herziening indienen bij de Hoge Raad.¹³⁶

4.12 Klachtrecht tegen niet-vervolgen

In paragraaf 3.2.8 is beschreven dat slachtoffers in het strafrecht het recht hebben om, op grond van artikel 12 Sv, een klacht in te dienen tegen het niet-vervolgen van een verdachte. In de klachtenprocedure is dit recht echter niet van toepassing. Wanneer een slachtoffer van seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk een klacht bij de Klachtencommissie indient, wordt de klachtenprocedure gestart. Het is dan vrijwel zeker dat er uit deze klacht een advies van de Klachtencommissie zal komen betreffende de gegrond, dan wel ongegrond verklaring van deze klacht. Indien het klaagschrift in een tussenbeoordeling kennelijk niet-ontvankelijk, dan wel kennelijk ongegrond wordt verklaard, kan een slachtoffer hiertegen bezwaar maken. Indien het klaagschrift aan alle vereisten van de klachtenprocedure voldoet, wordt de klacht behandeld door de Klachtencommissie. Om deze reden is het klachtrecht tegen het niet-vervolgen (of in dit geval niet behandelen van de klacht) niet van toepassing. Gezien de aard van de procedure is dit verschil met de strafrechtelijke procedure gerechtvaardigd.

4.13 Bezwaar of beroep

In de klachtenprocedure is het niet mogelijk om de zaak aan een tweede instantie voor te leggen. De partijen kunnen alleen bezwaar aantekenen tegen het advies van de kamer, maar dit kan worden vergeleken met een cassatieberoep. Het bezwaar wordt namelijk alleen gegrond verklaard, indien de Klachtencommissie van mening is dat er een algemeen beginsel van behoorlijke klachtbehandeling is geschaad. De klager dient zich dus na het advies van de kamer, indien er geen algemene beginselen van behoorlijke klachtbehandeling zijn geschonden, erbij neer te leggen. Een herzieningsverzoek is, zoals in de vorige paragraaf te lezen valt, alleen mogelijk indien er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden. Er is dus geen tweede instantie waar de partijen de klacht kunnen voorleggen, zodat deze opnieuw wordt behandeld. De zaak voorleggen aan een tweede instantie die de zaak volledig opnieuw behandelt, is een belangrijk onderdeel dat de klachtenprocedure, in tegenstelling tot het strafrecht, niet heeft. Dit wordt in de klachtenprocedure als een knelpunt ervaren. Vooral indien het advies niet voldoende duidelijk is gemotiveerd.¹³⁷ Volgens de Juridisch secretaris van de Klachtencommissie zou het niet veel zin hebben om een zaak nogmaals te behandelen door een andere kamer. De Klachtencommissie probeert zo veel mogelijk één lijn te hanteren in het beoordelen van het bewijs en in het opstellen en motiveren van het advies. Volgens de Klachtencommissie zijn de verschillen bij de kamers onderling niet zo groot dat een hoger beroep noodzakelijk is.¹³⁸

In het strafrecht is er wel een mogelijkheid om de zaak aan een tweede instantie voor te leggen voor een herbeoordeling. Op grond van artikel 404 lid 1 Sv hebben de officier van justitie en verdachte de mogelijkheid om hoger beroep aan te tekenen tegen de uitspraak van de rechtbank. Het gerechtshof is bevoegd om over strafzaken te oordelen bij het instellen van hoger beroep.¹³⁹ Het gerechtshof behandelt als tweede instantie de zaak. In het strafrecht is het instellen van hoger beroep geen rechtstreeks recht van een slachtoffer, maar indien de officier van justitie of de verdachte beroep instelt, heeft het slachtoffer wel de mogelijkheid om gebruik te maken van zijn spreekrecht.¹⁴⁰

¹³⁶ Artikel 457 lid 1 Sv.

¹³⁷ Zie bijlage 1: Interview informant 1.

¹³⁸ Zie bijlage 2: Interview informant 2.

¹³⁹ Artikel 60 lid 1 Wet op de rechterlijke organisatie.

¹⁴⁰ Artikel 413 lid 2 en 3 Sv; Artikel 414 lid 3 Sv.

4.14 Tussenconclusie

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de rechten van de klager binnen de klachtenprocedure en de rechten van het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure in grote lijnen met elkaar overeenkomen. De meeste rechten die het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure heeft, komen in een andere vorm terug in de klachtenprocedure, zoals het recht op correcte bejegening, het recht op informatie en het recht om gehoord te worden. Toch zijn er ook grote verschillen tussen de twee procedures. De strafrechtelijke procedure biedt een slachtoffer een aantal rechten die de klachtenprocedure niet heeft, namelijk de mogelijkheid om anoniem een klacht in te dienen, dat de waarborgen voor een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de zaak wettelijk zijn vastgelegd en de mogelijkheid om een klacht in te dienen tegen het niet vervolgen van de verdachte (of in het geval van de klachtenprocedure: het niet behandelen van de klacht). Daarnaast biedt de klachtenprocedure een aantal waarborgen voor slachtoffers die de strafrechtelijke procedure niet heeft, namelijk het recht om een lid van de behandelend kamer te wraken en de mogelijkheid om een procedure bij de Klachtencommissie te starten tegen een overleden persoon. Daarnaast is het in de klachtenprocedure niet nodig dat er wettelijk vastgestelde bewijsmiddelen aangebracht dienen te worden of dat het verplicht is om te voldoen aan het wettelijk bewijsminimum. Gezien de aard en het doel van de klachtenprocedure zijn bijna alle verschillen met de strafrechtelijke procedure gerechtvaardigd. Toch zijn er verschillen tussen de klachtenprocedure en de strafrechtelijke procedure die niet op basis van de aard en het doel van de procedure gerechtvaardigd zijn, namelijk de mogelijkheid om de zaak voor te leggen aan een tweede instantie en de motivering van het advies. Uit een interview is gebleken dat dit als een knelpunt wordt ervaren.

Uit onderzoek is gebleken dat bepaalde rechten van klagers voor verbetering vatbaar zijn. Het recht op een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht, de mogelijkheid om toegang te krijgen tot archieven of de meldingen bij de Commissie Deetman en de motivering van het vonnis worden als knelpunt ervaren in de klachtenprocedure. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat ook het recht op correcte bejegening op bepaalde punten voor verbetering vatbaar is.

5. Minimale waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers in de klachtenprocedure

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke waarborgen minimaal in de klachtenprocedure moeten worden opgenomen om recht te doen aan het slachtoffer.

5.1 Toetsingskader

In deze paragraaf wordt uitgewerkt binnen welk kader de minimale waarborgen voor de rechtsbescherming voor het slachtoffer worden vastgesteld.

5.1.1 De algemene beginselen van rechtspraak

Zoals in paragraaf 3.2.9 is vermeld, heeft het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure indirect recht op de behandeling van de zaak waarbij rekening wordt gehouden met de algemene beginselen van de rechtspraak. De algemene beginselen van de rechtspraak zijn bedoeld voor de rechtspraak, maar de klachtenprocedure valt hier formeel niet onder. Daarom zijn deze beginselen eigenlijk niet van toepassing op deze procedure. De beginselen van de rechtspraak bieden wel een toetsingskader waaraan de rechtsbescherming voor slachtoffers minimaal aan zou moeten voldoen. Derhalve komen de algemene beginselen van de rechtspraak als toetsingskader terug binnen dit hoofdstuk.

5.1.2 Strafrechtelijke procedure

In paragraaf 3.1 is het begrip secundaire victimisatie besproken. Tevens is vermeld dat erkenning van het slachtoffer als een procesdeelnemer leidt tot een forse reductie van de structurele verwaarlozing van de benadeelde partij.¹⁴¹ Daardoor wordt de hoofdoorzaak van de secundaire victimisatie beperkt. In het strafproces wordt secundaire victimisatie beperkt door het slachtoffer verschillende rechten te geven. Deze rechten van het slachtoffer in het strafproces zijn eerder in hoofdstuk 3 besproken. Secundaire victimisatie kan niet alleen in het strafproces voorkomen, maar ook in de klachtenprocedure. Indien klagers niet correct worden bejegend of niet voldoende rechtsbescherming krijgen tijdens de klachtenprocedure, is er een kans dat er secundaire victimisatie optreedt. Daarom dienen de rechten van het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure, voor zover deze gezien de aard van de klachtenprocedure van toepassing zijn, ook te gelden binnen de klachtenprocedure. Om deze reden worden de rechten van het slachtoffer uit de strafrechtelijke procedure gebruikt als toetsingskader om de minimale waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer in de Klachtenprocedure vast te stellen. Daarnaast wordt bij het vaststellen van de minimale waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer rekening gehouden met de punten die door verschillende informanten als knelpunt worden ervaren.

5.2 minimale vereisten voor de rechtsbescherming

In deze paragraaf worden de minimale waarborgen voor de rechtsbescherming waar de klachtenprocedure aan moet voldoen, uitgewerkt.

5.2.1 Correcte bejegening van de klager

In het vorige hoofdstuk is al naar voren gekomen dat er op verschillende wijzen invulling wordt gegeven aan het recht op correcte bejegening. De klachtenprocedure is opgesteld om slachtoffers erkenning en rechtvaardigheid, hulpverlening en genoegdoening te bieden. De kerk wil door middel van deze klachtenprocedure schoon schip maken. De kerk wil niet langer ontkennen wat in het verleden op het gebied van seksueel misbruik heeft plaatsgevonden.¹⁴² In deze procedure staat logischerwijs het slachtoffer centraal.

¹⁴¹ M.S. Groenhuijsen, 'De verhouding tussen de empirische victimologie en de hervorming van de Nederlandse strafrechtspleging', p. 3. <arno.uvt.nl/show.cgi?fid=27298>, geraadpleegd op 8 april 2013.

¹⁴² Zie bijlage 2: Interview informant 2.

Daarnaast wordt de mogelijkheid tot het intreden van secundaire victimisatie beperkt indien de klager correct wordt bejegend. Om deze redenen dient het slachtoffer ook in de Klachtenprocedure correct bejegend te worden.

5.2.1.1 Correcte bejegening bij het indienen van de klacht

Het is belangrijk dat het opsporen van de naam en gegevens van de pleger door de Klachtencommissie een onderdeel blijft van de Klachtenprocedure en daardoor ook een onderdeel blijft van het recht op correcte bejegening. Het seksueel misbruik heeft vaak tientallen jaren geleden plaatsgevonden. Veel slachtoffers weten niet meer hoe de pleger heet of kennen alleen de kerkelijke bijnaam. Het is voor het slachtoffer prettig als er iemand is die met hem mee zoekt naar de naam van de pleger, zodat het klaagschrift compleet kan worden gemaakt. Daarnaast is het noodzakelijk dat het klaagschrift de naam van de pleger bevat. Zonder naam is er namelijk geen aangeklaagde en zonder aangeklaagde is er geen wederpartij in de procedure.

5.2.1.2 Waarborgen voor anonimiteit

In de klachtenprocedure wordt de anonimiteit gewaarborgd door de adviezen van de klachtencommissie te anonimiseren voordat het wordt gepubliceerd. Daarnaast wordt de anonimiteit gewaarborgd door de zaak niet op een voor publiek toegankelijke zitting te behandelen. De waarborgen die men in de klachtenprocedure kent met betrekking tot de anonimiteit kan voor de klager een doorslaggevend punt zijn voor het indienen van een klacht of het doen van een melding. Het kan namelijk voorkomen dat slachtoffers van seksueel misbruik niet over dit misbruik willen praten, omdat ze zich ervoor schamen. Om deze redenen is de waarborg van anonimiteit een belangrijk onderdeel van het recht op correcte bejegening van de klager en van de klachtenprocedure in zijn geheel.

5.2.1.3 Recht op slachtofferzorg

Uit het voorgaande hoofdstuk is naar voren gekomen dat de klager in en voorafgaand aan de klachtenprocedure recht heeft op slachtofferzorg. De slachtofferzorg wordt geregeld door het Meldpunt en het Platform Hulpverlening van de Stichting Beheer & Toezicht. Uit het onderzoek van de Commissie Deetman blijkt dat personen die zich spontaan bij de onderzoekscommissie hebben gemeld op alle fronten de meeste psychische klachten rapporteerden. Deze groep ervaart volgens de Commissie Deetman serieuze problemen en de indruk bestaat dat velen van hen professionele hulp zouden kunnen gebruiken.¹⁴³ Daarnaast wordt vermeld dat veel melders en klagers hulp nodig hebben met het verwerken van de gevolgen van het seksueel misbruik op jonge leeftijd.¹⁴⁴ Het is daarom belangrijk dat er voor slachtoffers (klagers en melders) kosteloze slachtofferhulp beschikbaar is en blijft.

5.2.1.4 Recht om de confrontatie met aangeklaagde te vermijden

Een slachtoffer heeft het recht om een confrontatie met de aangeklaagde te vermijden. Dit is tevens een belangrijk onderdeel van het recht op correcte bejegening. Tijdens het bespreken van de knelpunten binnen de klachtenprocedure is naar voren gekomen dat de indeling van de zittingszaal als een knelpunt kan worden aangemerkt. Het kan namelijk voorkomen dat de klager en de aangeklaagde tijdens de zitting naast elkaar aan één tafel zitten. In het kader van een correcte bejegening van de klager, zouden de zittingsplaatsen tijdens de zitting anders ingedeeld kunnen worden. Op deze manier kan er ruimte gecreëerd worden tussen de klager en de aangeklaagde, waarbij ook de sfeer van een gesprek behouden blijft.

¹⁴³ W. Deetman e.a., *Seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk*, Amsterdam: Uitgeverij Balans 2011, p. 437. <www.onderzoekrk.nl/eerste-onderzoek.html>, geraadpleegd op 21 februari 2013.

¹⁴⁴ W. Deetman e.a., *Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie*, Den Haag: 2010, p.7. <www.onderzoekrk.nl> via eerste onderzoek, eindrapport, achterliggende documentatie; geraadpleegd op 21 februari 2013.

Dit recht van de klager hoort zeker thuis in deze procedure. Voor klagers kan de confrontatie met een aangeklaagde erg ingrijpend zijn. Het is daarom prettig dat de klachtenprocedure mogelijkheden biedt welke het leed voor het slachtoffer niet vergroten door een confrontatie.

5.2.1.5 Correcte bejegening tijdens de zitting

Klagers dienen tijdens de zitting correct worden bejegend. De behandelend kamer is hier verantwoordelijk voor. Dit recht van het slachtoffer kan gerealiseerd worden door de klager op zijn gemak te stellen en door de aangeklaagde terecht te wijzen indien hij zich niet correct gedraagt. De leden van de kamers kunnen onderling overleg voeren over hoe men de klager op de juiste manier correct kan bejegenen, zodat de wijze waarop klagers worden bejegend eenduidig is. Daarnaast kan dit worden gerealiseerd door de partijen uitleg te geven over de wijze waarop er vragen worden gesteld en door aan de partijen vooraf mede te delen dat het mogelijk is dat er vervelende en diepgaande vragen gesteld kunnen worden.

5.2.1.6 Recht op een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht

In het vorige hoofdstuk is besproken dat de klachtenprocedure op het gebied van onafhankelijkheid en onpartijdigheid een aantal knelpunten bevat. Als knelpunt wordt genoemd dat de vertrouwenspersonen niet ten allen tijde onpartijdig zijn. Volgens de Klachtencommissie is dit juist wel het geval, maar om dit te benadrukken dienen zij duidelijk geïnstrueerd te worden dat zij als hulpverlener niet een juridisch inhoudelijk gesprek houden met de klager. De vertrouwenspersonen zouden dit voorafgaand aan het gesprek met de klager/melder duidelijk moeten maken.

Tevens wordt als knelpunt genoemd dat de kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde, namens de aangeklaagde verweer voert, terwijl hij ook degene is die de uiteindelijke beslissing neemt betreffende het gegrond, dan wel ongegrond verklaren van de klacht. Dit is in de Klachtenprocedure echter onvermijdelijk. Veel aangeklaagden zijn inmiddels overleden of ze zijn wegens ouderdom niet in staat om als aangeklaagde de klachtenprocedure in te gaan. Logischerwijs nemen de afgezanten van de destijds verantwoordelijke kerkelijke gezagsdrager hun plaats in. Om toch de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de klachtbehandeling te waarborgen, zouden kerkelijke gezagsdragers de adviezen van de Klachtencommissie verplicht over moeten nemen. De vraag die vervolgens gesteld kan worden, is of dit noodzakelijk is. Het is tot nu toe namelijk nog niet voorgekomen dat de kerk een advies niet overneemt. Indien de kerk een advies van de Klachtencommissie naast zich neerlegt, zal er een verkeerd signaal worden afgegeven aan de slachtoffers. De kerk wil met deze procedure namelijk schoon schip maken en niet langer ontkennen wat er in het verleden heeft afgespeeld. Daarom is het belangrijk dat de onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht een onderdeel is van de klachtenprocedure.

Het komt wel eens voor dat een lid van de kerk tevens deel uit maakt van de behandelend kamer. Dit wordt tevens als knelpunt aangemerkt. Er zijn klagers die zo'n ernstig misbruik hebben ervaren, dat zij alle vertrouwen in de kerk zijn verloren. Daarom is het in het kader van een correcte bejegening niet gepast dat een lid van de kerk in de behandelend kamer plaatsneemt. Desondanks heeft het ook voordelen als een lid van de kerk plaatsneemt in de behandelend kamer. Het voordeel hiervan kan zijn dat dit lid van de kerk exact weet hoe er in het verleden werd omgegaan met kinderen op internaten en binnen instellingen. Daarnaast weet hij ook hoe de kerkelijke archieven in elkaar zitten. Op deze manier heeft de Klachtencommissie ook informatie vanuit de kerk zelf. Om de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de klachtbehandeling te waarborgen, zou de Klachtencommissie bij het samenstellen van de kamer een afweging dienen te maken tussen de voordelen van een lid van de kerk binnen de Klachtencommissie en de nadelen die het voor een klager

kan meebrengen. De klager staat in de klachtenprocedure centraal. Daarom dient er in het kader van een correcte bejegening een belangenafweging plaats vinden.

5.2.2 Klacht tegen een overleden persoon

Veel klachten zijn gericht tegen aangeklaagde personen die inmiddels zijn overleden. Wanneer men in de klachtenregeling zou hebben opgenomen dat een klacht alleen in behandeling wordt genomen indien deze is gericht tegen levende aangeklaagden, dan zou dat betekenen dat weinig slachtoffers van seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk een klacht zouden kunnen indienen. De slachtoffers die men met deze klachtenprocedure tegemoet wil komen, zijn voornamelijk de slachtoffers uit jaren '50 en '60. Indien men geen klacht zou kunnen indienen tegen een overleden aangeklaagde, dan dient de klachtenprocedure niet het doel waar het voor ingericht is. Het recht om een klacht in te dienen tegen een overleden persoon is daarom een minimale vereiste voor de rechtsbescherming van het slachtoffer binnen de klachtenprocedure. Op deze manier zorgt men ervoor dat de slachtoffers die tientallen jaren geleden zijn misbruikt ook erkenning en rechtvaardiging, hulp en genoegdoening krijgen.

5.2.3 Het recht op informatie over de procedure en het recht op kennisneming van en toevoeging aan processtukken

Het slachtoffer is in de klachtenprocedure een volwaardige procespartij. Daarom is het noodzakelijk dat hij in het bezit is van alle op de zaak betrekking hebbende stukken. Daarnaast is het voor een procespartij belangrijk dat hij in kennis wordt gesteld over het verloop van de procedure. Alleen op deze manier kan daadwerkelijk worden gewaarborgd dat het slachtoffer als volwaardige procespartij kan deelnemen.

In paragraaf 4.5 wordt als knelpunt genoemd dat de klager geen toegang heeft tot kerkelijke archieven. Het is echter wel mogelijk dat de voorzitter van de Klachtencommissie, op grond van artikel 12 klachtenprocedure, iemand aanstelt om onderzoek te doen in de kerkelijke archieven. De kerkelijk gezagsdragers dienen aan dit onderzoek mee te werken. Hierdoor kan aan de klager zekerheid worden geboden dat de kerk geen bewijsmateriaal achterhoudt. Het is mogelijk dat de Klachtencommissie dit onderzoek uitvoert op verzoek van de klager. Tevens is in paragraaf 4.5 uitgewerkt dat de meldingen die door de Commissie Deetman in de kerkelijke archieven zijn onderzocht, niet als zelfstandig steunbewijs kunnen dienen in de klachtenprocedure, als deze niet inhoudelijk kunnen worden toegelicht. Indien dit wel zou worden toegelaten als bewijs zou indirect ook het knelpunt over de toegang tot de kerkelijke archieven opgelost kunnen worden.

5.2.4 Het recht op informatie over de mogelijkheden van schadevergoeding

Voor slachtoffers kan het ontvangen van een schadevergoeding of een financiële genoegdoening een gunstig effect hebben op het verwerkingsproces.¹⁴⁵ Slachtoffers dienen daarom over deze mogelijkheid geïnformeerd te worden. Tevens dienen zij geïnformeerd te worden dat zij in aanmerking komen voor deze genoegdoening, nadat zij de procedure van de Klachtencommissie hebben doorlopen en de klacht gegrond is verklaard.

5.2.5 Recht op kosteloze rechtsbijstand en een tolk.

In hoofdstuk 1 is vermeld dat veel zaken met betrekking tot seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk strafrechtelijk zijn verjaard. Wanneer deze zaken niet verjaard zouden zijn, zouden deze slachtoffers op grond van de wet in aanmerking komen voor kosteloze rechtsbijstand.¹⁴⁶ In de klachtenprocedure kan een klager op grond van het

¹⁴⁵ M.S. Groenhuijsen, 'De verhouding tussen de empirische victimologie en de hervorming van de Nederlandse strafrechtspleging', p. 4. <arno.uvt.nl/show.cgi?fid=27298>, geraadpleegd op 8 april 2013.

¹⁴⁶ Artikel 51c, lid 1 Sv jo. artikel 44 Wet op rechtsbijstand jo. Artikel 3 Wet schadefonds geweldsmisdrijven.

Wetboek van strafvordering en de Wet op de Rechtsbijstand geen beroep doen op kosteloze rechtsbijstand. Op grond van artikel 44, lid 4 Wet op de rechtsbijstand komen slachtoffers pas in aanmerking voor kosteloze rechtsbijstand indien er vervolging tegen de verdachte is ingesteld. De behandeling van een klacht door de Klachtencommissie kan niet worden aangemerkt als vervolging. Met vervolging wordt onder andere bedoeld dat de strafzaak ter beoordeling aan de rechtbank wordt voorgelegd.¹⁴⁷ Daarom is het redelijk dat de Stichting Beheer & Toezicht de slachtoffers een mogelijkheid biedt om gebruik te kunnen maken van kosteloze rechtsbijstand. Zowel het recht op kosteloze rechtsbijstand als het recht om gebruik te maken van een tolk worden al gewaarborgd in de Klachtenprocedure. Deze waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer zou je minimaal mogen stellen aan de klachtenprocedure.

5.2.6 Het recht om gehoord te worden

Beide partijen dienen in de procedure een kans te krijgen zich uit te laten over het punt van geschil. Partijen krijgen binnen de klachtenprocedure de gelegenheid om hun belangen voor te dragen en eventueel getuigen en deskundigen te horen. Daarnaast is hoor en wederhoor een belangrijk beginsel in de rechtspraak. Om deze reden is het recht om gehoord te worden een minimale vereiste dat in het kader van de rechtsbescherming van slachtoffers kan worden gesteld aan de klachtenprocedure.

5.2.7 Recht op bijwonen van de zitting

De mogelijkheid voor de klager om de zitting bij te wonen is een minimale vereiste voor de waarborgen van de rechten van het slachtoffer. Dit recht hangt samen met het recht om gehoord te worden. Het is voor de klager van belang dat hij de mogelijkheid heeft om ter zitting zijn belangen voor te dragen en eventueel getuigen en deskundigen te horen. Hetgeen door partijen ter zitting wordt aangedragen, kan van belang zijn in het kader van de waardering van het steunbewijs, de geloofwaardigheid van de klager en derhalve bij de totstandkoming van het advies van de kamer. De kamer baseert het advies namelijk op grond van hetgeen door de partijen en eventuele getuigen en deskundigen ter zitting wordt aangedragen.¹⁴⁸

5.2.8 Het aannemelijk maken van de klacht

Het seksueel misbruik dient in de klachtenprocedure ‘slechts’ aannemelijk gemaakt te worden. Gezien het feit dat het misbruik vaak tientallen jaren geleden heeft plaatsgevonden, is het vaak erg moeilijk om bewijs aan te dragen ter onderbouwing van de klacht. Indien in de klachtenprocedure even strenge eisen aan bewijsmiddelen zouden worden gesteld als in het strafrecht, dan zou een groot deel van de klachten niet gegrond verklaard kunnen worden. Het doel van de klachtenprocedure is het slachtoffer erkenning en rechtvaardiging, hulpverlening en genoegdoening te bieden. Indien er praktisch geen klachten gegrond kunnen worden verklaard, zou de klachtenprocedure daarmee niet voldoen aan het doel waarvoor het is opgesteld. Gezien de aard van de procedure is het derhalve bijna onmogelijk om strenge eisen aan de bewijsmiddelen te stellen. Daarom is het voor klagers belangrijk dat men met alle mogelijke bewijzen het misbruik aannemelijk kan maken, in plaats van de wettelijke bewijsmiddelen uit het strafrecht. Het is overigens wel aan de behandelend kamer om het bewijs dat de klager heeft aangedragen te beoordelen.

5.2.9 Motivering van het advies

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen dat de motivering van het advies als een knelpunt binnen de klachtenprocedure wordt ervaren. Volgens informanten worden de adviezen van de Klachtencommissie niet voldoende gemotiveerd, vooral wanneer een

¹⁴⁷ Artikel 9 Sv.

¹⁴⁸ Artikel 18 lid 2 Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruik.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

klacht ongegrond wordt verklaard. Indien een klacht ongegrond wordt verklaard, kan het slachtoffer het gevoel krijgen dat hij niet wordt geloofd. Daarom is het bij het motiveren van het advies van belang dat elk aangedragen bewijsmiddel wordt gemotiveerd, met name wanneer een klacht ongegrond wordt verklaard. Daarnaast blijkt het belang van het motiveren van het advies uit de algemene beginselen van de rechtspraak. Het motiveren van een uitspraak is namelijk een beginsel van algemeen procesrecht. Het motiveren van het advies zou een belangrijkere positie in de klachtenprocedure dienen te krijgen. In de klachtenprocedure wordt een gebrekkige, dan wel onvolledige motivering van het advies namelijk niet als een schending van de algemene beginselen van behoorlijke klachtbehandeling beschouwd.¹⁴⁹ Indien dit door de Klachtencommissie wel als een schending zou worden ervaren, zou de klager op grond hiervan in aanmerking komen voor bezwaar binnen de klachtenprocedure. Om deze redenen is het motiveren van het advies een minimale vereiste om de rechtsbescherming van het slachtoffer te waarborgen.

5.2.10 Mogelijkheid tot hoger beroep

In de klachtenprocedure bestaat geen mogelijkheid tot hoger beroep. Dat de klachtenprocedure geen mogelijkheid biedt om de klacht voor te leggen aan een tweede instantie, wordt in de praktijk als een knelpunt ervaren. Vooral als een klacht ongegrond is verklaard, zonder dit in het advies voldoende te motiveren. Daarnaast kan niet uitgesloten worden dat de leden van een andere kamer het bewijs anders zullen waarderen. Binnen de klachten procedure zou derhalve wel een mogelijkheid moeten zijn om de klacht voor te leggen aan een tweede instantie, zodat de klager er zeker van kan zijn dat zijn klacht en bewijsmiddelen juist zijn beoordeeld. Daarnaast is dit recht van belang wanneer het advies niet voldoende is gemotiveerd. Indien het qua capaciteit niet mogelijk is om een tweede instantie in te stellen, zouden de leden van de bijzondere kamer de klachten in hoger beroep kunnen behandelen. De bijzondere kamer bestaat namelijk uit de voorzitters van de reguliere kamers.

5.2.11 Recht op herziening van het advies

In veel gevallen heeft het seksueel misbruik jaren geleden plaatsgevonden. Het is daarom erg moeilijk om nog bewijs te vinden waarmee het seksueel misbruik aannemelijk wordt maakt. Het kan voorkomen dat men na het (negatieve) advies van de Klachtencommissie alsnog bewijs vindt om het seksueel misbruik aannemelijk te maken. In dat geval is het belangrijk dat slachtoffers een tweede kans krijgen, zodat de klacht alsnog gegrond verklaard kan worden. Daarom kan het recht op herziening van het advies worden gezien als een minimale vereiste voor de rechtsbescherming van het slachtoffer in de klachtenprocedure.

5.3 Tussenconclusie

In dit hoofdstuk zijn de minimale waarborgen voor de rechtsbescherming van de klager in de klachtenprocedure omschreven. Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de rechten die een klager in de klachtenprocedure al heeft, ook terug komen in dit hoofdstuk als minimale waarborgen voor de rechtsbescherming. Daarnaast wordt het recht op hoger beroep als een van de minimale eisen voor de rechtsbescherming beschouwd. Dit recht heeft een klager niet in de huidige klachtenprocedure. Bij het vaststellen van deze minimale waarborgen is er rekening gehouden met de knelpunten uit de klachtenprocedure die eerder in dit onderzoek naar voren zijn gekomen. De knelpunten zijn vertaald naar verbeterpunten, zodat er een compleet beeld ontstaat van de minimale waarborgen voor de rechtsbescherming van klagers.

¹⁴⁹ Zie paragraaf 4.11

6. Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk bevat een algehele conclusie over het onderzoek. Aan de hand van de conclusies wordt antwoord gegeven op de centrale vraag van dit onderzoek:

Op welke onderdelen schiet de 'Procedure voor de behandeling van de klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk' van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-katholieke Kerk, vanuit het oogpunt van de rechtsbescherming van slachtoffers, tekort als je deze afzet tegen de strafrechtelijke procedure en welke waarborgen mag je aan de klachtenprocedure stellen?

Daarna wordt aan de hand van de conclusies aanbevelingen geven.

6.1 Conclusie

Bij het vergelijken van de klachtenprocedure met de strafrechtelijke procedure kan geconcludeerd worden dat beide procedures op het gebied van waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers veel raakvlakken hebben. De waarborgen voor de rechtsbescherming van een klager in de klachtenprocedure komen in grote lijnen overeen met de rechten van een slachtoffer in de strafrechtelijke procedure. Toch schiet de klachtenprocedure op het gebied van de waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers op een aantal onderdelen tekort als je deze vergelijkt met de strafrechtelijke procedure.

De overeenkomsten

Beide procedures waarborgen dat het slachtoffer recht heeft op informatie over het verloop van de procedure, over de mogelijkheden van het verkrijgen van een schadevergoeding en op kennisname van processtukken uit het dossier en toevoeging van processtukken aan het dossier. Daarnaast wordt in beide procedures gewaarborgd dat een slachtoffer recht heeft op kosteloze rechtsbijstand en een tolk, om gehoord te worden, om een zaak bij te wonen en op een gemotiveerde uitspraak of in het geval van de klachtenprocedure, een gemotiveerd advies.

Ten aanzien van een correcte bejegening, bieden beide procedures verschillende waarborgen voor de rechtsbescherming van slachtoffers. Er wordt gewaarborgd dat het slachtoffer recht heeft op slachtofferzorg en dat het slachtoffer correct wordt bejegend bij het indienen van een klacht of in het geval van een strafrechtelijke procedure, het doen van aangifte. Tevens wordt in het kader van correcte bejegening gewaarborgd dat het slachtoffer recht heeft om de confrontatie met de aangeklaagde/verdachte te vermijden. Daarnaast wordt in beide procedures gewaarborgd dat het slachtoffer correct wordt bejegend tijdens de zitting en dat de zaak door een onafhankelijke en onpartijdige organisatie wordt behandeld.

Zoals in de voorgaande hoofdstukken te lezen is, worden in beide procedures de rechten van het slachtoffer op verschillende wijze gewaarborgd. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de rechten van het slachtoffer gebeurt op verschillende manieren die bij de aard en het doel van de betreffende procedure past.

De verschillen

Bij het vergelijken van beide procedures is ten eerste opgevallen dat de klager in de klachtenprocedure een aantal rechten heeft die het slachtoffer in de strafrechtelijke procedure niet heeft. Een klager heeft in de klachtenprocedure namelijk het recht om een lid van de kamer die de klacht behandelt te wraken. Dit kan op grond van feiten en omstandigheden waaruit blijkt dat het lid van de kamer niet volledig onpartijdig is. Daarnaast heeft een klager de mogelijkheid om een klacht in te dienen en daardoor een procedure te starten tegen een overleden persoon. Tevens is het in de klachtenprocedure mogelijk dat een advies van de Klachtencommissie op verzoek van de klager of aangeklaagde herzien kan worden indien er nieuwe feiten of omstandigheden aan het

licht zijn gekomen. Ook hoeft de klager in de klachtenprocedure geen wettelijk vastgestelde bewijzen uit het Wetboek van Strafvordering aan te dragen of te voldoen aan de bewijsminima. De klager dient het misbruik 'slechts' aannemelijk te maken, in plaats van aan de materiële voorwaarden voor strafbaarheid te voldoen. Deze verschillen met strafrechtelijke procedure worden, gezien de aard en het doelstelling van de klachtenprocedure gerechtvaardigd.

Zoals hiervoor is uitgelegd, zijn in de klachtenprocedure en in de strafrechtelijke procedure verschillen in de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer. Tevens wordt hiervoor aangegeven dat veel van deze verschillen worden gerechtvaardigd gezien de aard en het doel van de beide procedures. De verschillen worden echter niet in alle gevallen gerechtvaardigd. In dit onderzoek zijn namelijk verschillende knelpunten binnen de klachtenprocedure naar voren gekomen die de invulling van deze waarborgen betreffen. Het betreft de knelpunten met betrekking tot de correcte bejegening van de klager, het recht op kennisname van de stukken, de motivering van het advies en de herbeoordeling van de klacht door een tweede instantie. Op deze punten schiet de klachtenprocedure in vergelijking tot de strafrechtelijke procedure tekort.

Ten aanzien van het recht op correcte bejegening schiet de klachtenprocedure in vergelijking tot de strafrechtelijke procedure op de volgende onderdelen tekort:

- *Het recht op correcte bejegening tijdens de zitting:* Als knelpunt wordt ervaren dat de aangeklaagde niet altijd wordt terechtgewezen indien deze zich niet correct gedraagt tegenover de klager. Daarnaast wordt te veel doorgevraagd naar pijnlijke details. In vergelijking met de klachtenprocedure kan het slachtoffer in een strafrechtelijke procedure, indien hij van mening is dat hij niet correct is bejegend, een klacht indienen tegen rechterlijke ambtenaren.¹⁵⁰
- *Het recht om confrontatie met de aangeklaagde te vermijden:* Het kan tijdens de zitting voorkomen dat de klager en de aangeklaagde direct naast elkaar zitten. In de zittingsruimte bevindt zich namelijk één lange tafel waar de klager en de aangeklaagde tegenover de behandelend kamer van de Klachtencommissie plaatsnemen. Dit wordt tevens als een knelpunt ervaren, want deze setting kan voor de klager erg onprettig zijn. In vergelijking met de klachtenprocedure wordt in de strafrechtelijke procedure hier anders mee omgegaan. Dit recht wordt in de strafrechtelijke procedure gewaarborgd door het slachtoffer te begeleiden naar een vooraf afgesproken vaste plek in de zittingszaal, waarbij direct contact met de verdachte wordt vermeden.¹⁵¹
- *Een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht:* Het kan wel eens voorkomen dat een lid van de behandelend kamer tevens lid is van de rooms-katholieke kerk. Daarnaast wordt als knelpunt ervaren dat de kerkelijke gezagsdrager van de aangeklaagde, namens de aangeklaagde verweer voert, terwijl hij ook diegene is die de uiteindelijke beslissing neemt over de gegrondheid van de klacht. Ook wordt als knelpunt ervaren dat de vertrouwenspersonen van het Meldpunt niet in alle gevallen onafhankelijk handelen, door bijvoorbeeld tijdens het gesprek met het slachtoffer een bepaald beeld te vormen over de juridische inhoud van de klacht. In de strafrechtelijke procedure staat de onafhankelijkheid en onpartijdigheid juist voorop. Dit recht wordt in het strafrecht gewaarborgd door de positie van de rechter te verankeren in formele wetten.¹⁵² Daarnaast wordt door de rechter bij zijn aanstelling een eed afgelegd waarin hij belooft onpartijdig op geschillen te zullen beoordelen.

¹⁵⁰ Landelijk model klachtenregeling'. <www.rechtspraak.nl> via procedures, landelijke regelingen; geraadpleegd op 8 mei 2013; Zie ook artikel 26 Wet op de rechterlijke organisatie. Zie ook Artikel 26 Wet op de rechterlijke organisatie.

¹⁵¹ Raad voor de rechtspraak, 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers', p. 9. <www.rechtspraak.nl> zoek op *verblijfsomgeving slachtoffers*; geraadpleegd op 10 april 2013.

¹⁵² Artikel 117 lid 1 en 4 Grondwet.

Ten aanzien van het recht op kennisname van processtukken wordt met name de toegang tot stukken voor het verzamelen van bewijs als knelpunt ervaren. De klager heeft namelijk geen toegang tot het kerkelijke archief voor het verzamelen van bewijs. De meldingen van seksueel misbruik die door de Commissie Deetman zijn onderzocht in de kerkelijke archieven, worden op zichzelf niet toegelaten als steunbewijs. Daarnaast worden juridisch adviseurs niet altijd op de hoogte gebracht door het Meldpunt indien er een klacht tegen dezelfde aangeklaagde al eerder gegrond is verklaard door Hulp & Recht. Dit zou namelijk als steunbewijs kunnen dienen in de nieuwe zaak. In het strafrecht daarentegen, is de officier van justitie belast met de opsporing van strafbare feiten waarvan de rechtbank kennisneemt.¹⁵³ De officier van justitie verzamelt zoveel mogelijk informatie welke, op grond van artikel 339 Sv, als wettig bewijs kan dienen. Het slachtoffer kan op grond van artikel 51b Sv, kennisnemen van deze stukken uit het dossier. Door hetgeen hiervoor is beschreven, schiet de klachtenprocedure in vergelijking met de strafrechtelijke procedure tekort in het recht op kennisname van stukken.

Tot slot wordt als knelpunt ervaren dat het advies van de Klachtencommissie niet altijd voldoende wordt gemotiveerd, vooral wanneer een (deel van de) klacht ongegrond is verklaard. Er wordt tevens niet gemotiveerd welke bewijsmiddelen hebben bijgedragen aan het ongegrond verklaren van de klacht. In het strafrecht wordt het motiveren van een vonnis juist als een belangrijk beginsel van de rechtspraak beschouwd. Dit is tevens opgenomen in artikel 6 EVRM. Daarnaast wordt in de wet uitdrukkelijk vermeld wanneer en op welke wijze de rechter zijn beslissing dient te motiveren.¹⁵⁴ Indien een rechter zich niet aan deze verplichting houdt, heeft de officier van justitie of de verdachte de mogelijkheid tot het instellen van hoger beroep. Hiermee komen we meteen tot het volgende verschil tussen de klachtenprocedure en de strafrechtelijke procedure. De klager heeft in de klachtenprocedure geen recht op een herbeoordeling van zijn zaak door een tweede instantie. Dit wordt binnen de klachtenprocedure als een knelpunt ervaren. In de strafrechtelijke procedure is deze mogelijkheid er indirect wel. Het slachtoffer kan in de strafrechtelijke procedure niet zelf in beroep gaan tegen een vonnis van de rechtbank. Dit recht is namelijk voorbehouden aan de officier van justitie en de verdachte. Toch wordt dit recht in de strafrechtelijke procedure als een indirect recht van een slachtoffer beschouwd, omdat het slachtoffer, op grond van artikel 413 lid 2 en 3 en artikel 414 lid 3 Sv, het spreekrecht kan uitoefenen bij de behandeling van de zaak door het gerechtshof.

De minimale waarborgen voor de rechtsbescherming in de klachtenprocedure

Op grond van de rechten die een slachtoffer in de strafrechtelijke procedure heeft, de beginselen van de rechtspraak en de onderdelen van de klachtenprocedure die als knelpunt worden ervaren, is vastgesteld welke minimale waarborgen voor rechtsbescherming van slachtoffers aan de klachtenprocedure gesteld kunnen worden.

Geconcludeerd kan worden dat de waarborgen voor de rechtsbescherming van klagers die minimaal gesteld kunnen worden aan de klachtenprocedure alle waarborgen bevat die de klachtenprocedure al kent, zoals:

- het recht op correcte bejegening van de klager; wat weer opgedeeld kan worden in het recht op correcte bejegening bij het indienen van de klacht, het bieden van waarborgen voor de anonimiteit, het recht op slachtofferzorg, het recht om contact met de aangeklaagde te vermijden, het recht op correcte bejegening tijdens de zitting en het recht op een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van de klacht;
- de mogelijkheid om een klacht in te dienen tegen een overleden persoon;
- het recht op informatie over het verloop van de procedure;

¹⁵³ Artikel 148 lid 1 Sv.

¹⁵⁴ Artikel 358 Sv; Artikel 359 Sv.

- het recht op kennisname en toevoeging van stukken uit het dossier;
- het recht op informatie over de mogelijkheden van het ontvangen van een schadevergoeding;
- het recht op kosteloze rechtsbijstand en een tolk;
- het recht om gehoord te worden;
- het recht op het bijwonen van de zitting;
- het 'slechts' aannemelijk maken van de klacht;
- recht op motivering van het advies;
- recht op herziening van het advies.

Daarnaast is ook het recht op een herbeoordeling van de klacht door een tweede instantie toegevoegd aan de waarborgen voor de rechtsbescherming van de klager in de klachtenprocedure. Dit recht dient naar mijn mening aanwezig te zijn om de rechten van de klager te waarborgen. Dit hangt samen met het recht op motivering van het advies. Wanneer een advies niet voldoende wordt gemotiveerd, heeft de klager bij een invoering van hoger beroep, de mogelijkheid tot volledige herbeoordeling van de klacht. Daarnaast kan door middel van hoger beroep uitgesloten worden dat een andere kamer of een andere instantie het aangedragen bewijs op een andere wijze zou beoordelen.

In de volgende paragraaf worden aanbevelingen gegeven over de wijze waarop de punten die als knelpunten worden ervaren, veranderd of anders ingevuld kunnen worden, zodat er een compleet beeld ontstaat hoe de klachtenprocedure op het gebied van de waarborgen voor de rechtsbescherming van klagers eruit zou moeten zien.

6.2 Aanbevelingen

In hoofdstuk 1 is de doelstelling van dit onderzoek als volgt omschreven:

Op 27 mei 2013 wordt een onderzoeksrapport opgeleverd, waarin een oordeel wordt gegeven over de waarborgen voor de rechtsbescherming van het slachtoffer in de 'Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk', zodat de opdrachtgever, Van Schaik Advocatuur, de aanbevelingen uit dit rapport kan gebruiken om haar cliënten zo goed mogelijk te adviseren en te begeleiden in de bovengenoemde klachtenprocedure.

Om cliënten die de klachtenprocedure doorlopen zo goed mogelijk bij te staan, zou de klachtenprocedure op een aantal punten verbeterd kunnen worden. Mevrouw Van Schaik van Van Schaik advocatuur zou via het bestuur van de stichting KLOKK, die een klankbordgroep vormt bij de Klachtencommissie, de onderstaande verbeteringen kunnen aandragen, zodat de klachtenprocedure verbeterd kan worden.

De klachtenprocedure zou op de volgende punten veranderd of anders ingevuld kunnen worden:

- Correcte bejegening tijdens de zitting: De leden van de Klachtencommissie kunnen zorg dragen voor de verbetering van de correcte bejegening van de klager tijdens de hoorzittingen door de klager op zijn gemak te stellen en de aangeklaagde terecht te wijzen indien hij zich niet correct gedraagt. Daarnaast dient de klager bij aanvang van de zitting uitgelegd te worden dat er vervelende en diepgaande vragen gesteld kunnen worden en waarom deze vragen worden gesteld. Mogelijk wordt deze wijze van bejegening van de klager al toegepast binnen de klachtenprocedure, maar om ervoor te zorgen dat de wijze waarop klagers bejegend worden eenduidig en correct is, kunnen de leden van de Klachtencommissie overleg voeren om ervaringen en informatie uit te wisselen.
- De confrontatie met de aangeklaagde vermijden: De Klachtencommissie zou de zitplaatsen tijdens de zitting anders in kunnen delen. Door een andere indeling van de zittingsruimte is het mogelijk om de aangeklaagde en de klager op een

- strategische plaats neer te zetten, zodat zij niet direct naast elkaar plaats hoeven te nemen en dat de sfeer van een gesprek behouden blijft.
- Een onafhankelijke en onpartijdige klachtbehandeling: Bij het samenstellen van de kamer die de klacht gaat behandelen, dient de Klachtencommissie een afweging te maken tussen de voordelen van een lid van de kerk in de behandelend kamer en de nadelen die het voor een klager kan meebrengen. Uiteraard moet de Klachtencommissie wel zorgen dat deze persoon geen lid is van dezelfde orde, congregatie of andere instelling onder kerkelijk gezag als de persoon tegen wie de klacht gericht is. Indien de Klachtencommissie tot het oordeel komt dat er meer voordelen verbonden zijn aan het toevoegen van een lid van de kerk aan de behandelend kamer, is het verstandig om dit ook aan de klager duidelijk te maken. Dit kan de Klachtencommissie doen door in de uitnodiging van de zitting aan te geven dat een van de Kamerleden, tevens lid is van de kerk. De klager of zijn juridisch adviseur heeft dan de mogelijkheid om een verzoek in te dienen dat de kamer in een andere samenstelling de klacht behandelt.
 - Geen toegang tot de kerkelijke archieven: Indien bij de Commissie Deetman eerder een melding is gedaan betreffende dezelfde aangeklaagde, zou deze melding tevens als steunbewijs gebruik kunnen worden binnen de Klachtenprocedure. De Commissie Deetman heeft deze meldingen namelijk onderzocht in de kerkelijke archieven. In het kader van privacy is het niet mogelijk om inhoudelijke informatie over deze melding te verkrijgen. De melder dient hiervoor toestemming te geven. Indien alleen bekend is dat er een melding is gedaan, maar geen informatie over de inhoud hiervan, dan zou de Klachtencommissie rekening hiermee kunnen houden en een ander gewicht aan kunnen toekennen.
 - Motivering van het advies: in de klachtenprocedure is een bepaling opgenomen dat het advies van de Klachtencommissie met redenen omkleed dient te zijn. Omdat als knelpunt wordt ervaren dat dit niet in alle gevallen gebeurt, dient hiervoor een vangnet te zijn binnen de klachtenprocedure. In de klachtenprocedure zoals die nu is, is het niet mogelijk om de zaak te laten herbeoordelen, tenzij er sprake is van schending van een algemeen beginsel van behoorlijke klachtbehandeling. De Klachtencommissie zou het niet (voldoende) motiveren van een advies als een schending van een algemeen beginsel van behoorlijke klachtbehandeling kunnen zien. Daardoor zou een klager, op grond van de bezwaarprocedure, in aanmerking kunnen komen voor een herbeoordeling.
 - Hoger beroep: de klachtencommissie zou een tweede instantie kunnen instellen waar men terecht kan voor een herbeoordeling van de klacht. Indien dit qua capaciteit of budget van de Stichting Beheer & Toezicht niet mogelijk is, kan de klacht eventueel door een bijzondere kamer van de klachtencommissie herbeoordeeld worden.

Bronnenlijst

Literatuur

Kelk 2010

C. Kelk, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Kluwer 2010.

Mevis 2009

P.A.M. Mevis, *Captia Strafrecht*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2009.

Verheugd 2011

J.W.P. Verheugd, *Inleiding het in Nederlands recht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011.

Berichten uit kranten

ANP, 'Kamer houdt weer hoorzitting over misbruik in kerk', *Trouw* 8 februari 2013. <www.trouw.nl>, geraadpleegd op 28 februari 2013.

J. Dohmen, 'Kindermisbruik kost Rooms-Katholieke Kerk 30 miljoen euro', *NRC* 25 februari 2013. <www.nrc.nl>, geraadpleegd op 28 februari 2013.

'Kerk overlegt over claims misbruik', *De Limburger* 25 februari 2013. <www.limburger.nl>, geraadpleegd op 28 februari 2013.

T. Vos & R. van der Lee, 'Hoe het verder ging, na het mea culpa', *Spectrum Brabants Dagblad* 16 februari 2013, p. 2.

Rapporten, scripties en niet uitgegeven teksten

R.J.G. Bandell, *Wielen verwisselen onder een rijdende trein*, Rotterdam: 2011. <www.onderzoekrk.nl> via eerste onderzoek, eindrapport, achterliggende documentatie; geraadpleegd op 21 februari 2013.

W. Deetman e.a., *Naar hulp, genoegdoening, openbaarheid en transparantie*, Den Haag: 2010. <www.onderzoekrk.nl> via eerste onderzoek, eindrapport, achterliggende documentatie; geraadpleegd op 21 februari 2013.

W. Deetman e.a., *Seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk*, Amsterdam: Uitgeverij Balans 2011. <www.onderzoekrk.nl/eerste-onderzoek.html>, geraadpleegd op 21 februari 2013.

M.S. Groenhuijsen, 'De verhouding tussen de empirische victimologie en de hervorming van de Nederlandse strafrechtspleging'. <arno.uvt.nl/show.cgi?fid=27298>, geraadpleegd op 8 april 2013.

S. Leferink, *Slachtofferrechten, doen ze recht aan slachtoffers? (voor Slachtofferhulp Nederland)*, Utrecht: 2012.

Ministerie van Veiligheid en Justitie, 'Visiedocument: Recht doen aan slachtoffers', 's-Gravenhage: 2013.

Regelgeving en parlementaire stukken

Stb. 2012, 370.

Stb. 2012, 572.

Stb. 2012, 655.

Aanwijzing van het College van procureurs-generaal van 16 februari 1999, *Stcrt.* 1999, 174.

Kamerstukken II 2004/05, 30 143, nr. 3.

Europese regelgeving

2001/220/JBZ: Kaderbesluit van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure (PbEG 2001, L 82/1).

Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315/57).

Internetbronnen

‘Aangifte doen’ <<http://www.politie.nl/onderwerpen/aangifte-doen.html>>, geraadpleegd op 23 april 2013.

‘U bent getuigen in een strafproces’ <www.rechtspraak.nl/Naar-de-rechter/Strafrechter/Pages/U-bent-getuige-in-een-strafproces.aspx>, geraadpleegd op 8 mei 2013.

Overige documenten

College van procureurs-generaal, ‘Aanwijzing slachtofferzorg’. <www.om.nl> via organisatie, beleidsregels, slachtoffers; Geraadpleegd op 10 april 2013.

Compensatieregeling Rooms-Katholieke Kerk Nederland. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Compensatiecommissie, documenten; geraadpleegd op 18 maart 2013.

Jaarverslag Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland 2011. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

Klachtencommissie, advies van 22 november 2012, zaaknr. T 456, <www.meldpunttrkk.nl> op de website bekend als nr: 20121122K2011T456 onder de maand november van 2012; geraadpleegd op 29 mei 2013.

‘Landelijk model klachtenregeling’. <www.rechtspraak.nl> via procedures, landelijke regelingen; geraadpleegd op 8 mei 2013.

Procedure voor de behandeling van klachten over seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via Klachtencommissie, documenten; geraadpleegd op 25 maart 2013.

Raad voor de rechtspraak, 'Modelregeling inzake passende verblijfsomgeving slachtoffers'. <www.rechtspraak.nl> zoek op *verblijfsomgeving slachtoffers*; geraadpleegd op 10 april 2013.

Slachtofferhulp Nederland, 'Spreekrecht en schriftelijke slachtofferverklaring'. <[http://www.slachtofferhulp.nl/Algemeen/Strafproces/ Spreekrecht/](http://www.slachtofferhulp.nl/Algemeen/Strafproces/Spreekrecht/)>, geraadpleegd op 15 april 2013.

Statuten van de Stichting Beheer & Toezicht inzake Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. <www.meldpuntmisbruikrkk.nl> via documenten; geraadpleegd op 1 maart 2013.

Personen

Informant 1, Advocaat en juridisch adviseur via het Meldpunt voor seksueel misbruik binnen de Rooms-Katholieke Kerk (interview), Uden: 2013.

Informant 2, Juridisch secretaris van de Klachtencommissie voor seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (interview), Utrecht: 2013.

Informant 3, Voorzitter van de stichting Koepel Landelijk Overleg Kerkelijk Kindermisbruik (interview), Eindhoven: 2013.